

భారతరత్న

డా॥ బి. ఆర్. అంబేద్కర్

బాల్యం - విద్యాభ్యాసం

రచన:

వాణిశ్రీ

పోయ జంగయ్య

అంబేద్కర్ శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా

నల్లగొండ

ప్రథమ ముద్రణ: ఆగస్టు 1991

ముద్రణ :

సాయి స్పందన ప్రింటర్స్,
హైదరాబాద్

ప్రచురణ:

సాహితీ మిత్రులు,
నల్లగొండ

ముఖపత్రం:

శ్రీ పి. రామచంద్రం

ప్రతులకు:

బి. చేతన్

5-7-68/E2

మన్యం చెలుక

నల్లగొండ-508 001

ఫోన్ నెం: 2515

మరియు

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్

బ్యాంక్ స్ట్రీట్, హైదరాబాద్

వెల:

సాదాప్రతి 15/-

గ్రంథాలయ ప్రతి 20/-

○ ప్రచురణకు సహకరించిన

○ శ్రీ యన్.ఆర్. జాని

నల్లగొండ,

శ్రీ పి. పుల్లయ్య

హైద్రాబాదు,

శ్రీ అభిమన్యుడు

విజయవాడ గార్లకు

○ ఇంకా-

సర్వశ్రీ పి. రామచంద్రం,

డి. హనుమయ్య,

హనుమంతరావు,

డా|| నేముల సత్యనారాయణ,

పురుషోత్తమాచారి,

హరి, గురు, చేతన్, సిద్ధు

రుభి స్టూడియో ఫసి గారలకు

○ మా కృతజ్ఞతలు

రచయితలు

మా ఆకాంక్ష

ఈనాడు భారతదేశంలో డాక్టర్ అంబేద్కర్ పేరు వినని వారు లేరంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఆయన గురించి అక్షరాస్యులు ఆయన జీవిత చరిత్ర, ఆయన రాసిన పుస్తకాలు చదివి తెలుసుకుంటే, నిరక్షరాస్యులు టీ.వీ.లో, రేడియోలలో ఆయన సూక్తులు వింటూ వుంటారు. వాడ వాడల ఆయన నిలువెత్తు విగ్రహాలు దర్శిస్తున్నే వుంటారు. 1991 డాక్టర్ అంబేద్కర్ శత జయంతి సందర్భం. ఈ సందర్భంలో బాల బాలికలందరూ డాక్టర్ అంబేద్కర్ గురించి తప్పకుండా తెలుసుకుని తద్వారా ఆ మహనీయుని భావ పరంపరలు అర్థం చేసుకుని స్ఫూర్తిని పొందవలసిన తరుణం.

డాక్టర్ అంబేద్కర్ బాల్యం, విద్యాభ్యాసం గురించి విద్యార్థిని, విద్యార్థులందరికీ తెలియజేయటమే ఈ చిన్న పుస్తకం యొక్క ఆశయం.

బాల బాలికలు ఈ పుస్తకం చదివి విద్య యొక్క ప్రాముఖ్యం గ్రహించి, విద్యాభ్యాస సమయంలో ఇతర విషయాల జోలిక పోక లక్ష్యసిద్ధి పొందాలని....

రచయితలు

“ఒక్క చూపుడు వేలితోనే
కులరక్కసిని కూల్చినావు
ఒక్క కలంపోటుతోనే
మా తలరాతలు మార్చినావు
ఉన్నవాడికి లేనివాడి
ఊడిగం యిక ముగియనుంది - ”

(భోజం వెలుతురు నుండి)

ఈనాడు

ఈనాడు భారతదేశ జనాభా దాదాపు 83 కోట్లు. లక్ష జనాభా దాటిన పట్టణాలు వందల సంఖ్యలో వున్నాయి. బొంబాయి, కలకత్తా వంటి నగరాలు కోటి జనాభా దాటి పెరుగుతున్నాయి. మద్రాసు, ఢిల్లీ వంటి నగరాలు కోటివైపు పరిగెత్తుతున్నాయి.

పల్లెటూళ్ళలో ప్రజలు వ్యవసాయం చేసి పంటలు పండిస్తుంటే, పట్టణవాసులు ఫ్యాక్టరీలలో, ఆఫీసుల్లో పనులు చేస్తూ, రక రకాల వ్యాపారాలలో నిమగ్నులై వున్నారు.

ఎవరికి తగిన వృత్తి, వ్యాపారాలు చేసుకోవటానికి

ఇప్పుడు ఎవరికీ ఏ విధమైన అభ్యంతరాలు, నిర్బంధాలు లేవు. ప్రభుత్వ వుద్యోగాలలోను, చట్ట సభలలోను నిమ్న జాతీయులకు రిజర్వేషన్లు అమలులో వున్నాయి. తత్ఫలితంగా దళితులు ఇప్పుడు అన్ని రంగాలలోను పురోగమిస్తున్నారు. కేంద్ర, రాష్ట్ర మంత్రులుగా, జిల్లా కలెక్టర్లుగా, పోలీసు అధికారులుగానే కాకుండా డాక్టర్లు, ఇంజనీర్లుగా రాజీస్తున్నారు. భారతదేశంలో ఏ ఆఫీసులో నైనా దళితులు ఇతర అగ్రకులాల వారితోపాటు తమ విధి నిర్వహణలో వుండడం సర్వ సాధారణమైన విషయం.

నిమ్న జాతీయులు విద్యాభ్యాసం చేయడానికి భారత దేశమంతటా ప్రత్యేకమైన హాస్టలు నడపబడుతున్నాయి. ఉచిత విద్య, ఆహారం, దుస్తులు మొదలైన సౌకర్యా లున్నాయి.

కాలం ఎప్పుడు ఒకేతీరుగ వుండదు.

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే భారతదేశ ప్రగతికి దళితులు నిరంతరం పాటు పడటానికి, స్వేచ్ఛా, స్వతంత్రాలతో ఇతరులతో సమానంగా జీవించటానికి అవకాశం లభించింది.

నిమ్న జాతీయులు స్వతంత్ర భారతంలో స్వేచ్ఛగా జీవించటానికి అన్నశ్యాతా నివారణకు తుది శ్వాస విడిచే

వరకూ నిరంతర పోరాటం చేసిన మహామనిషి డాక్టర్ అంబేద్కర్.

మామూలు మనిషి మహామనిషి కావటం, ప్రజల హృదయాలలో సూర్య, చంద్రులున్నంత కాలం నిలిచి పోవటం సామాన్యమైన విషయం కాదు.

తిరుగుబాటు తత్వం గలిగి, ధైర్య సాహసాలతో నిరంతర పోరాటం జరిపి చరిత్ర సృష్టించిన వారికే అది సుసాధ్యం. కాల ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోయేవారికి అసాధ్యం.

వంద సం॥ల క్రితం

అంబేద్కర్ తండ్రిపేరు రాంజీ మాల్జీ సక్పాల్. తల్లి భీమాబాయి.

రాంజీ మాల్జీ సక్పాల్, మహారాష్ట్రలోని రత్నగిరి జిల్లాలో అంబవాడ అనే గ్రామ వాస్తవ్యుడు. ఈయన మహార్ అనే కులానికి చెందినవాడు. మహార్ కులస్తులు అంటరానివారైనా, స్వతహాగా దృఢకాయులు, తెలివితేటలున్నవారని గుర్తించిన ఆంగ్లేయులు వీరికి మిలిటరీలో వుద్యోగాలిచ్చి ప్రోత్సహించారు. ఆ విధంగా రాంజీ సక్పాల్ మిలిటరీలో సుబేదారై 'మా' అనే చిన్న పట్టణంలో వుండగా 14 ఏప్రిల్, 1891లో అంబేద్కర్ జన్మించాడు.

భారతదేశమందలి మధ్య ప్రదేశ్ లోని 'మా' పట్టణం డాక్టర్ అంబేద్కర్ జన్మస్థలం కావడంతో ఇప్పుడది భారతీయులకొక యాత్రా కేంద్రమైంది. కుల, మత, రాజకీయ విభేదాలు పక్కన పెట్టి అన్ని వర్గాల వారు 'మా' పట్టణం సందర్శించి డాక్టర్ అంబేద్కర్ కి ఘనంగా నివాళులర్పిస్తుంటారు.

డా॥ అంబేద్కర్ గారి తల్లిగారు
రాజ్‌మాలోజీ సక్సాల్

మే, 21 మంగళవారం రాత్రి కుట్రదారుల బాబు ప్రేలుడుతో మరణించిన మన మాజీ ప్రధానమంత్రి శ్రీ రాజీవ్ గాంధీ, ఏప్రిల్ 14 న 'మా' పట్టణం దర్శించి డాక్టర్ అంబేద్కర్ కి ఘనంగా నివాళులర్పించారు.

ఇప్పటి నాయకులందరికీ డాక్టర్ అంబేద్కర్ ఆదర్శ నాయకుడు, పూజనీయుడనే విషయంలో సందేహం లేదు.

ఆయన 'మా' పట్టణంలో పుట్టటం వల్ల ఆ పట్టణం ఇప్పుడు చరిత్రలో ప్రముఖ స్థానాన్ని పొందగలిగింది.

తల్లిదండ్రులకు పథాలుగవ సంతానం అంబేద్కర్. ఆయనకు భీమరావ్ రాంజీ అని పేరు పెట్టారు.

కులవ్యవస్థ

అంబేద్కర్ గురించి తెలుసుకోవటానికి ముందుగా కుల వ్యవస్థ గురించి కొంచెం తెలుసుకోవటం చాలా అవసరం. వంద సంవత్సరాల క్రితం వర్ణవ్యవస్థ తీవ్ర రూపంలో వుండేది. అగ్రవర్ణాల ఆధిపత్యం కొనసాగు తుండేది. వృత్తుల పరంగా కులాలు ఏర్పాటయ్యాయనేది చారిత్రక సత్యం.

ఆ రోజుల్లో అంటరాని కులాల వారిపట్ల అగ్రవర్ణాల వారి ప్రవర్తన అమానుషంగా వుండేది. అస్పృశ్యులపట్ల నిర్బంధ దాస్య జీవనం కఠినంగా అమలు పరిచేవారు. వారు తెల్లవారక ముందే నిద్రలేచి అగ్రకులాల వారి ఇళ్ళల్లో, పొలాల్లో, తోటల్లో సమయ నియమాలు లేకుండా అడ్డమైన చాకిరీ చేయాలి. దానికి ప్రతిఫలంగా జీతభత్యాలంటూ ఏమీ లేవు. వారు దయతలచి ఏదీస్తే అది తీసుకెళ్ళాల్సిందే. వారు గుడికి, బడికి వెళ్ళరాదు. వారి ఇళ్ళు కూడా పూరికి దూరంగా మురికి కూపాలలో వుండేవి.

గ్రామవీధుల్లో కొన్ని నిర్ణీత సమయాల్లో మాత్రమే నడవాలి. అప్పుడు కూడా మెడకొక ముంత, మొలకొక చీపురు వ్రేలాడగట్టుకొని గంట వాయించుకుంటూ నడవాలి. వారి అడుగు జాడలు కన్పించకుండా చీపురుతో తుడుచుకుంటూ పోవాలి. అలా నడుస్తూ వెళ్తుండగా ఎవరైనా అగ్రవర్ణం వారు ఎదురొచ్చినట్లయితే వెంటనే ఏ గోడ చాటునే దాక్కోవాలి గాని ఎదురుగా నిల్చోరాదు.

అంతేకాదు. తిండి తిప్పల విషయంలో కూడా కఠినమైన అంక్షలు విధించారు. పాలు, నెయ్యి లాంటివి తినరాదు. మగవాడికి గోచీ, ఆడదానికి బారెడు చీర మించకూడదు.

ఇవే కాకుండా ఇంకెన్నో రీతులుగా అవమానపరుస్తూ, హింసిస్తూ, హత్యలు చేస్తూ అంటరాని వారిని తమ బానిసలుగా చూచేవారు అగ్రవర్ణస్థులు.

భారదేశానికి స్వతంత్రం వచ్చి నలభై ఐదు సంవత్సరాలైనా ఇప్పుడు కూడా దళితులపైన సవర్ణుల దాడులు జరుగుతున్నట్లుగా వింటూనే ఉన్నాం. వర్ణ వ్యవస్థ విష ఫలితాలను ప్రజలు ఇంకా రుచి చూస్తూనే వున్నారు. పట్టణాలలో పరిస్థితి మెరుగైనా పల్లెలలో ఇప్పటికీ అంటరానితనం వేరు పురుగులా సమాజాన్ని తొలుస్తూనే వుంది.

దళితులు వేల సంవత్సరాలుగా ఘోరమైన హింసను అనుభవిస్తూ వస్తుంటే కొందరు సంఘ సంస్కర్తలు వారి దారుణ జీవితాలు చూసి సహించలేక సమాజంపై తిరగబడ్డారు.

సుమారుగా వెయ్యి సంవత్సరాల క్రితమే మాచెర్ల రాజ్యానికి మంత్రిగా వున్న బ్రహ్మనాయుడు కుల వ్యవస్థపైన దాడి చేశాడు. చంద్రవంక నది పొంగి వరదలలో మాచెర్ల మునిగిపోగా ప్రజలు నిరాశ్రయులయ్యారు. బ్రహ్మనాయుడు కుల ప్రమేయం లేకుండా ప్రజలందరికీ చెన్నకేశవ దేవాలయంలో ఆశ్రయం కల్పించాడు. సవర్ణులు, అంటరాని వారు అనే భేదం లేకుండా పక్క పక్కనే కూర్చోబెట్టి 'చాపకూడు' పెట్టించాడు. అంతేకాక కన్నమదాసనే మాల యువకుడిని కొడుకుగా దత్తు స్వీకరించి సైన్యాధికారిని చేసినట్లుగా కూడా కవులు వర్ణించారు.

బ్రహ్మనాయుడి సాహసానికి ఆగ్రహించిన వైదికులు అతన్ని వెలివేశారనీ, చెప్తుంటారు.

అనాడు తెలుగు దేశంలో బ్రహ్మ నాయుడేకాక కన్నడదేశంలో వీరబసవడు, మహారాష్ట్రలో తుకారాం వంటివారు అస్పృశ్యుల జీవితాలకు వెలుగు చూపించాలని

ప్రయత్నాలు ఎన్నో చేశారు.

భారతదేశంలో ఆంగ్లేయుల పరిపాలన కాలం అస్పృశ్యుల, శూద్ర కూలాల వారి జీవితాలను మలుపు తిప్పింది. వారు చదువుకుని విద్యా బుద్ధులు నేర్వటానికి, ఇంగ్లీషు నేర్చుకుని నాగరికత అలవర్చుకుని ప్రభుత్వ యంత్రాంగంలో వుద్యోగాలు చేయటానికి వీలు కలిగింది.

అగ్ర వర్గాలు తిరుగులేని ఆధిపత్యం వహిస్తూ అస్పృశ్యులను, శూద్రులను అన్ని విధాలా అణచివేస్తూ వున్న రోజులలో భీమరావ్ అంబేద్కర్ ఎన్ని అవమానాలు సహించి, ఎన్ని కష్టాలు అనుభవించి జీవితంలో ఎవరూ ఎక్కలేని వున్నత శిఖరాలు అధిరోహించాడో తెలుసుకుంటే ఎంతో ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది.

కార్యసాధకులకు దొడ్డిదారి ఏదీ వుండదని, దృఢసంకల్పం, కఠోర శ్రమల ఫలితంగా ఒక్కొక్కమెట్టు పైకి ఎక్కవచ్చునీ అంబేద్కర్ జీవితం ధ్రువపరుస్తుంది.

బాల్యం

డా|| అంబేద్కర్ తండ్రి రాంజీ సక్పాల్ మిలటరీ ఉద్యోగం నుండి రిటైరై మహారాష్ట్రలో సతారా పట్టణం వచ్చాడు. అక్కడ ఓ చిన్న వుద్యోగం చేస్తుండే వాడు. అప్పుడు అంబేద్కర్ కు రెండేళ్ళ వయస్సు. తల్లి భీమాబాయి పథ్నాలుగుర్ని కన్నా అందులో బ్రతికిన వారు ముగ్గురు కొడుకులు, ఇద్దరు కూతుళ్ళు మాత్రమే. ఆ రోజుల్లో వైద్య సదుపాయాలు లేక శిశు మరణాలు ఎక్కువగా వుండేవి.

అంబేద్కర్ పెద్దన్న బలరామ్, చిన్నన్న ఆనందరామ్. మంజుల, తులసి అక్కలు. అక్కలిద్దరికీ పెళ్ళిళ్ళయి అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోయారు.

అంబేద్కర్ కి ఆరేళ్ళ వయసున్నప్పుడు దురదృష్టవశాత్తు తల్లి భీమాబాయి మరణించింది. ఆమె మరణంతో కుటుంబానికి కష్టాలు ఎక్కువయ్యాయి. ఇంటి ఆలనా పాలనా చూసేవారు లేక పిల్లలు దాదాపు అనాథలయ్యారు. తల్లి లేని లోటు ఎవరూ తీర్చలేరు కదా!

శ్రీ బలరామ్ రామోజీ.

డా॥ అంబేద్కర్ గారి పెద్ద అన్నగారు.

అత్తవారింటికి వెళ్ళినా ఆడపిల్లలు ఒకరి తర్వాత ఒకరు వచ్చి ఇంటిపనులు చక్కబెడుతూ పనివాడైన అంబేద్కర్‌కి తల్లి లేని లోటు తీర్చేవారు.

భార్య మరణంతో రాంజీ సక్పాల్ పిల్లల్ని తనే తీర్చిదిద్దే బాధ్యత వహించాడు. ఆయన శాకాహారి. తెల్లవారక ముందే పిల్లల్ని నిద్ర లేపేవాడు. అందరికీ స్నానాలు చేయించి చదువు చెప్పేవాడు. ఎక్కాలు, పాఠాలు కంఠస్థం చేయించేవాడు. గోపాలకృష్ణ గోఖలే రచించిన లెక్కల పుస్తకాలలోని లెక్కలు కొడుకులకు నేర్పించేవాడు.

రాంజీ సక్పాల్ క్రమశిక్షణతో వ్యవహరించేవాడు. ఆయన వల్ల కొడుకులకు క్రమశిక్షణ, సత్ప్రవర్తన ఏర్పడ్డాయి.

ఆ రోజుల్లో బ్రిటిష్ వారు మహర్ కులస్తులను మిలటరీలో చేర్చుకోవటం మానివేసినప్పుడు ఆయన ఎంతో బాధపడ్డాడు. మహదేవ రానడేని కలుసుకుని, ఆయన సహాయంతో ఒకమెమోరాండం తయారు చేయించి బొంబాయి గవర్నర్‌ని స్వయంగా కలుసుకుని సమర్పించాడు రాంజీ సక్పాల్.

తండ్రిలోని పట్టుదల, కార్యదీక్ష భీమారావుకి కూడా అలవడ్డాయి.

ఆయన ఎదుర్కొన్న చేదు నిజాలు

భీమరావ్ ప్రాథమిక విద్య పూర్తయ్యాక హైస్కూల్లో చేరాడు. లోకం గురించిన విషయాలు ఇప్పుడిప్పుడే అర్థమవుతున్నాయి. ఈ సంఘంలో తను అంటరాని వాడిననీ, అడుగడుగునా అవమానాలు సహిస్తూ జీవితం సాగించాలనీ అనుభవంలోకి వచ్చే సంఘటనలు అనేకం జరిగాయి.

ఒకరోజు భీమరావ్ తన అన్నతో కలసి దూర గ్రామానికి వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. ఆ రోజుల్లో బస్సులు లేవు. ఎంత దూరమైనా నడిచి వెళ్ళడమే గతి. సంపన్నులు ఎడ్ల బళ్ళు, గుర్రపు బగ్గీలలోను ప్రయాణించేవారు.

అన్నదమ్ములిద్దరూ ఎండలో నడిచి నడిచి అలసిపోయారు. విపరీతమైన దాహం వేసింది. నాలుక ఎండిపోతున్నది. గత్యంతరం లేక అలానే నడుస్తున్నప్పుడు దారిలో వారికి ఒక ఇల్లు కనిపించింది. పోతున్న ప్రాణం లేచి వచ్చినట్లయింది. ఆనందంతో ఆ ఇంటికి వెళ్ళారు.

“అయ్యా! దాహంతో అలమటించి పోతున్నాం.

తాగటానికి మంచినీళ్ళు ఇప్పించండి” అని ఆ ఇంటి యజమానిని ప్రార్థేయపడి అడిగారు.

“మీరు ఏ కులస్థులు?” అని ప్రశ్నించాడు ఆ సంపన్న గృహ యజమాని.

“అయ్యా! మేము మహర్ కులస్థులం” అని జవాబు చెప్పారు. మంచినీళ్ళు అడిగితే కులం ఎందుకు అడుగుతున్నాడో ఆ చిన్నారి బాలురకు అర్థం కాలేదు.

వారు మహర్ కులస్థులనే జవాబు వినగానే ఆ ఇంటి యజమాని కోపంతో మండిపోయాడు. తాము ఎదురొస్తేనే పక్కకు పారిపోయి దాక్కోవలసిన అంటరాని కులం వాళ్ళు ఇంటికొచ్చి మంచినీళ్ళు అడగడం ఆయనకు ఎంతో అగ్రహం తెప్పించింది.

“ఛీ! అంటరాని వాళ్ళు! నా ఇంటికొచ్చి మంచి నీళ్ళడుగుతారా? ఎంత ధైర్యంరా మీకు? ఛీ.. ఛీ.. దూరంగా తొలగిపోండి. అదుగో ఆ మురికి గుంటలో నీళ్ళు తాగండి” అన్నాడు మానవత్వం తెలియని ఆ ప్రాణి.

పిల్లలిద్దరూ అవమాన భారంతో కంపించి పోయారు. కులం కారణంగా తాగటానికి నీళ్ళు కూడా దొరకని తమ దుస్థితికి విచారిస్తూ, అలాగే దాహంతో అలమటిస్తూ

నడకసాగించారు.

ఒక అవమాన భారం నుంచి తేరుకోకుండానే మరొక అవమానం ఎదురైంది ఆ పసివారికి.

దాహం తీరక నాలుక పిడచ గట్టుకుపోతున్నా గత్యంతరం లేక అలాగే నడిచి పోతున్న అంబేద్కర్ సోదరులకు ఖాళీగా పోతున్న ఒక ఎద్దుల బండి కన్పించింది. బండివాడితో బేరమాడి ఆ బండిలో ఎక్కి కూర్చుని కుదుటపడ్డారు. దాహం తీరకపోయినా నడక తప్పిందని సంతోషించారు. కానివారి ఆనందం ఎంతోసేపు నిలువలేదు.

బండిలో ఎక్కకముందే ఆ బాలుర కులమేమిటో అడగటం మర్చిపోయిన బండివాడు కొంతదూరం ప్రయాణించిన తర్వాత “బాబూ! మీ కులం ఏమిటి?” అని ప్రశ్నించాడు.

సవర్ణులమని అసత్యం చెప్పివుంటే వారికి గండం గడిచి వుండేది. కాని నిజమే చెప్పారు. ‘మహర్ కులస్తులం’ అని.

అంటరాని కులస్తులని తెలిసిన ఆ బండి వాడికి ఎక్కడలేని ఆగ్రహం కలిగింది. కోపంతో పసివార్ని బండిలో నుంచి కిందకు నెట్టేశాడు ఆ కసాయివాడు.

దాహం తీరక ప్రాణం కడబట్టుకుని వున్న బాలురిద్దరూ నేలమీద పడి సొమ్మసిల్లి పోయారు. దాహంతోపాటు, అవమాన పరంపరతో బిక్కచచ్చిపోయారు.

‘దప్పిక తీరక అలమటించి పోతున్నామనీ, నడిచి వెళ్ళే స్థితిలో లేమనీ, దయతలచి బండిలో ఎక్కించుకోమనీ’ బండివాడిని ప్రార్థించారు. కాళ్ళావేళ్ళాపడి బ్రతిమాలారు.

అంటరాని కులం వాళ్ళు ఎక్కినందుకు బండి ఎటూ మైలపడిపోయింది. కడిగి శుభ్రం చేసుకోవాలి. కాబట్టి బండిని వాళ్ళే తోలుకుని వెళ్ళేటట్లుగాను, తాను బండికి వెనుక పరిగెత్తుకుని వచ్చేటట్లుగానూ, అందుకు రెట్టింపు బాడుగ ఇచ్చే విధంగా బండివాడు అంగీకరించాడు. అంబేద్కర్ సోదరులు బండి తోలుతూ వెళ్తుంటే బండివాడు వెనుకగా పరిగెత్తుతూ ప్రయాణం కొనసాగించాడు.

ఒకనాడు భీమారావు మంగలి దగ్గరికెళ్ళి క్రాఫ్ చేయమని అడిగాడు.

“నీ కులం ఏమిటి?” అని ప్రశ్నించాడు మంగలి.

“మహర్ కులం” అని జవాబు చెప్పాడు.

“అంటరాని వాడికి నేను క్రాఫ్ చేయాలా?” అని కసిరి తిట్లాడు మంగలి.

అదే మంగలి ఒకసారి బర్రె దూడలకు వెంట్రుకలు కత్తిరించడం చూశాడు భీమారావు.

జంతువుల కంటే కూడా అంటరాని కులం వాళ్ళు హీనులా? అని ఎంతో మథనపడ్డాడు. ఆవేదన చెందాడు. అడుగడుగునా ఎందుకీలా అవమానిస్తున్నారని ఆలోచించాడు. తమపై అమానుషంగా ప్రవర్తిస్తున్న సమాజాన్ని అసహ్యించుకున్నాడు.

సాంప్రదాయకంగా ఇళ్ళల్లో విద్యాబోధన చేసే గురువులు నిమ్మ జాతీయులను దగ్గరకు జేరనివ్వరు. ప్రభుత్వం నడిపే పాఠశాలలో ప్రవేశమైతే వుండిగాని క్లాసు రూమ్ లో బెంచీలపై కూర్చోనిచ్చేవారు కాదు.

సవర్ణులకు చెందిన పిల్లలు బెంచీలపై కూర్చుంటే, దళిత విద్యార్థులు కటికనేలపై వారికి దూరంగా కూర్చోవాలి.

క్లాస్ రూమ్ లో ఎక్కడ కూర్చున్నా కృషి, పట్టుదల, దీక్ష, ఏకాగ్రత వున్న విద్యార్థులనే సరస్వతి కటాక్షిస్తుంది. చదువుల తల్లికి కుల, మత భేదాలు లేవుగదా! నిరంతర శ్రమతో పాఠాలు నేర్చుకునే భీమారావ్ చదువులో ముందంజలో వుండేవాడు. కులంలో వెనుక వున్నా చదువులో అగ్రకులాల పిల్లలందరి కన్న ముందుకు దూసుకెళ్ళాడు. దూసుకెళ్లేవాడు.

చదువులో చురుకుగా వున్న భీమారావుని క్లాస్ టీచర్ ఎంతో అభిమానించెవాడు. అక్కున జేర్చుకున్నాడు. ఎంతో వాత్సల్యం చూపించెవాడు. తను తెచ్చుకున్న భోజనంలో కొంతభాగం భీమారావుకి పెట్టెవాడు.

భీమారావ్ ఇంటిపేరు అంబవాడ్కర్. అయితే ఉపాధ్యాయుడు భీమారావ్ కి తన ఇంటిపేరు 'అంబేద్కర్'ను ప్రసాదించాడు. ఆ విధంగా స్కూలు రికార్డులో నవరించాడు. అప్పటి నుంచి భీమారావ్ అంబేద్కర్ అయ్యాడు. ఆ గురువు ఇంటిపేరుని ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ప్రజ్యులినపజేశాడు.

'ఇంటి పేరు నిలబెట్టాలి' అని పెద్దలు పిల్లలకు హితవు చెప్పడం అందరికీ తెలిసిందే. దాని అర్థం ఇంటిపేరుకి గౌరవం తీసుకు రావటం.

గురువు ఇంటిపేరైన 'అంబేద్కర్'కి శిష్యుడు భీమారావ్ ప్రపంచ వ్యాప్తంగా గౌరవం తెచ్చిపెట్టి ధన్యజీవి అయ్యాడు. శిష్యుడి ప్రతిభా, పాటవాల వల్ల గురువు ఇంటిపేరు చరిత్ర పుటల్లో నిలిచిపోవటం, గురుశిష్యులిద్దరికీ గర్వకారణం.

సాధారణ నవరూపి మనస్తత్వానికి విరుద్ధంగా అంటరాని వాడని అసహ్యించుకోక కన్న కుమారుడికన్నా మిన్నగా ప్రేమించి, తన ప్రతిభను వెచ్చించి విద్య బోధించటమేగాక,

పవ యువకుడు డా॥ అంబేద్కర్

తన భోజనంలో కూడా భాగం పెట్టి, తన ఇంటిపేరును కానుకగా యిచ్చి భీమారావుని ఎంతో ప్రోత్సహించిన ఆ ఉపాధ్యాయుడు మహనీయుడు. ఆయన పట్ల యావత్ భారత జాతి కృతజ్ఞత చూపవలసి వుంది. గంజాయి వనంలో తులసి మొక్కవంటి గురువులు వుండబట్టే భీమారావ్ వంటి రత్నాన్ని చదువుల తల్లికి ఆభరణంగా భారత జాతి సమర్పించ గలిగింది. లేకపోతే భీమారావనే వెలలేని మాణిక్యం సానబట్టేవారు లేక మట్టిలోనే వుండి పోవలసి వుండేది గదా!

సాధారణ జీవితంలోనే గాక విద్యార్థి దశలో కూడా స్కూలులో అవమానాల బెడద భీమారావ్ ని వదలలేదు.

ఒకనాడు క్లాసురూమ్ లో మాష్టారు ఒక లెక్క యిచ్చి బోర్డు మీద వేసి చూపించమని విద్యార్థుల్లో ఒక్కొక్కరినీ అడిగాడు. ఆ లెక్క ఎవరికీ రాదు. అంతా తెల్లమొఖాలు వేశారు. ఆ లెక్క ఎవరూ చేయలేక పోయినా భీమారావు చేయగలడని ఆ ఉపాధ్యాయుడికి తెలుసు. అతని ప్రతిభ మీద మాష్టారుకి అచంచల విశ్వాసం వుంది.

ఆఖరిగా భీమారావ్ ని పిలిచి ఆ లెక్కను బోర్డు మీద చెయ్యమని అడిగాడు.

భీమారావు సంతోషించి, లేచి బోర్డు దగ్గరకు వెళ్ళాడు.

ఆ లెక్కను సునాయాసంగా చెయ్యగలననే ఆత్మ విశ్వాసంతో బోర్డు వద్దకు వెళ్లాడు.

ఇంతలో క్లాన్ రూమ్ లో కలకలం బయలుదేరింది. పిల్లలు బల్లలు చరుస్తూ, కేకలు వేస్తూ అల్లరి చెయ్యసాగారు.

“ఏం జరిగింది? ఎందుకు మీరంతా గోల చేస్తున్నారు?” అని మాష్టారు గద్దించి అన్నాడు.

“మాష్టారు! మా భోజనాల క్యారియర్లు ఆ బోర్డు వెనకాల వుంచాము. భీమరావ్ ఆ బోర్డును తాకితే, మా భోజనాలు పైలపడి పోతాయి. అతను బోర్డుని ముట్టుకోవటానికి వీల్లేదు” అన్నారు.

భీమరావ్ హతాశుడయ్యాడు. క్లాన్ లో ఎవరూ చేయలేని లెక్కను బోర్డుపై చేసి తన ప్రతిభ అందరికీ వెల్లడి చేయాలనే వుత్సాహంతో వచ్చిన అతను నిరుత్తరు డయ్యాడు. అవమాన భారంతో ప్రపంచం తల్లక్రిందులైంది. ఛాందస సమాజంలోనే గాక చదువుల తల్లి తాండవించే విద్యాలయంలో కూడా అంటరానితనం అతన్ని వెక్కిరించింది. తన పీన, దీన దుస్థితికి లోలోపలే ఎంతో కుమిలిపోతూ వెనక్కి తిరిగి తన చోటులో కూలబడిపోయాడు.

భీమరావుకి జరిగిన అవమానానికి ఆ గురువు

హృదయం ఎంతగానో క్రోధించింది. అగ్రవర్ణ విద్యార్థుల దౌర్జన్యాన్ని ఎదిరించలేక కుమిలి పోయాడు. వారిని శాసించలేని తన అసహాయతకు కుమిలి పోయాడు. భీమరావుని వెనుక వేసుకొచ్చి ఆ బోర్డుమీద లెక్క చేయనిస్తే, అగ్రవర్ణాల విద్యార్థుల్ని ఎదిరిస్తే ఏం జరుగుతుందో ఆయనకి బాగా తెలుసు. ఫలితంగా ఉద్యోగం పోతుంది. వారిని ధిక్కరించి ఉపాధి కోల్పోయే స్థితిలో ఆ ఉపాధ్యాయుడు లేడు. ఆ సమయంలో ఆయన నిస్సహాయుడు.

“భీమరావ్ ప్రతిభని సహించలేని మీరు ఈ రోజు అతన్ని లెక్క చేయనీయకుండా ఆపగలిగారు. కాని అతనికి ఉజ్జ్వలమైన భవిష్యత్తు వుంది. రేపు అతను ఆకాశంలో సూర్యుడిలా ప్రకాశిస్తాడు. అరచేతులు అడ్డుపెట్టి సూర్య కిరణాలని ఎవరూ ఆపలేరు” అని ఆ ఉపాధ్యాయుడు భీమరావ్ భవిష్యత్తు పట్ల తన విశ్వాసాన్ని ప్రకటించాడు.

ఆ గురువు భవిష్యవాణి యథార్థమైంది.

ఆ తర్వాత భీమరావ్ అంచెలంచెలుగా ఎదిగి ప్రపంచంలోని వివిధ విశ్వ విద్యాలయాలలో ఎన్నో డిగ్రీలు సాధించాడు.

ఎం.ఎ.పి.హెచ్.డి. (కొలంబియా), డి.యన్.సి. (లండన్), బారిష్టర్-ఎట్-లా వంటి పట్టాలు పొందారు. విద్యారంగంలో అతి తక్కువ కాలంలో అన్ని డిగ్రీలు పొందిన భారతీయుడు ఆనాడు, ఈనాడు కూడా భీమరావ్ అంబేద్కర్ ఒక్కడే!

తరతరాలుగా విద్య తమ సొమ్ముగా, వాణి తమ నాలుకల మీదే ఆడుతుందని సగర్వంగా చెప్పుకునే అగ్ర వర్ణాల వారెవరూ ఈనాటికీ సాధించలేని విద్యార్హతలు డాక్టర్ భీమరావ్ రామ్జీ అంబేద్కర్ సాధించడాన్ని బట్టి, చదువు ఏ కులానికీ సొంతం కాదనీ, చదువుల తల్లికి కుల, మత భేదాలు లేవనీ సమాజం గ్రహించాలి.

అంబేద్కర్ భారతదేశానికి దూరంగ విదేశాలలో వున్నా తన భాద్యతను మరవలేదు. తను విదేశాలలో చూస్తున్న జన జీవనం గూర్చి, అక్కడి సమాజ మనుగడ, సాంఘిక ఆచార వ్యవహారాల గూర్చి ఉత్తరాలు రాస్తూ, మన దేశంలో రావాల్సిన సాంఘిక విప్లవం గూర్చి, అందుకు అనుసరించవల్సిన విధానాల గూర్చి, ఎవరిస్తూ మన పోరాటాన్ని ఆపకూడదని, విదేశాలలో మాదిరిగ మనం స్వేచ్ఛ జీవితాన్ని గడపాలని అందుకోసం అనుసరించవల్సిన మార్గాలను నిర్దేశిస్తూ లేఖలు రాస్తూ వుండేవాడు.

1917లో విద్యార్థిగా తా|| అంబేద్కర్.

ఆ రోజుల్లో పల్లెటూళ్ళలోను, చిన్న చిన్న పట్టణాలలోనే గాక, బొంబాయి వంటి నగరంలో కూడా కులతత్వం విలయతాండవం చేస్తుండేది.

భీమరావు హైస్కూల్లో చదువుకునే రోజుల్లోనే ఎన్నో అవమానాలు అనుభవించాడు. తోటి విద్యార్థులు సభ్యత, సంస్కారాలు మరచి 'అంటరానివాడని, కులం పేరుతో' అవహేళన చేస్తుండేవారు. విద్యార్థులంతా తాగే మంచినీళ్ళు కూజాను భీమరావు ముట్టుకోకూడదు. దాహం వేసి మంచినీళ్ళు తాగాలంటే తోటి విద్యార్థిని ఎవర్నయినా బ్రతిమాలాలి. వారు దయతలచి గ్లాసుతో నీళ్ళు పోస్తుంటే భీమరావు దోసిలి పట్టుకుని తాగవలసి వచ్చేది.

తోటి విద్యార్థులు చిన్నతనం వల్ల భీమరావుని కులం వల్ల అవమానిస్తున్నారని సరిపెట్టుకున్నా, అందర్నీ సమదృష్టితో చూడవలసిన ఉపాధ్యాయులు కూడా కులతత్వంతో కుళ్ళిపోయేవారు.

హైస్కూల్లో భీమరావు ప్రత్యేక పాఠ్య భాగంగా సంస్కృతం నేర్చుకోవాలని దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడు. అయితే అంటరాని కులంవాడు సంస్కృతం నేర్చుకో గూడదని ఆ ఉపాధ్యాయులు భీమరావుకి నేర్పడానికి ఒప్పుకోలేదు. సంస్కృతం దేవభాషనీ, అగ్రవర్ణం వారే ఆ

భాష నేర్చుకోవడానికి అర్జులనీ ఆ ఉపాధ్యాయుల ఉద్దేశ్యం.

భీమరావ్ గత్యంతరం లేక పర్వన్ భాషను నేర్చుకోవాల్సి వచ్చింది.

సంస్కృతం ఏ ప్రాంతం వారికీ మాతృభాష కాదు. భారతీయులందరూ నేర్చుకోవటానికి అర్హమైన ప్రాచీన భాష. అయితే కొందరు స్వార్థపరులైన అగ్రవర్ణస్థులు శూద్రులను, దళితులను చదువుకోరాదనే ఆంక్ష విధించారు. అంతా చదువుకుంటే తమ ప్రాముఖ్యం తగ్గిపోతుందని, పదవులు జారిపోతాయనీ, తాము జారి చేసే అర్థంలేని ఆజ్ఞలను ప్రశ్నిస్తారనీ భయంతో అటువంటి కట్టడిని చేసిపెట్టారు.

అందువల్ల ఏమైంది? ఆ భాషకు తీరని అన్యాయం జరిగింది. రాజభాష కావలసిన భాష మృతభాషగా పిలవబడుతోంది. బ్రిటిష్ వారు అందరికీ ఇంగ్లీషు చదువులు నేర్పినందున ఆ భాష మహాన్నతంగా ప్రకాశిస్తోంది. భారత దేశంతోపాటు ఎన్నో ఇతర దేశాలలో కూడా రాజభాషగా విరాజిల్లుతోంది.

ఈ రోజున సంస్కృతం ఎందరికీ తెలుసు? మన పెళ్ళిళ్ళలోను, ఇతర మత కార్యక్రమాలలోను చదివే సంస్కృత మంత్రాల చాలమందికి తెలవదు? ఈ దుస్థితికి

స్వార్థపరుల దురాలోచన కారణం కాదా!

మాతృదేశంలో సంస్కృతం నేర్పటానికి ఎవరూ ముందుకు రాకపోయినా డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్, అమెరికాలో సంస్కృతం నేర్చుకున్నాడు. ఆ భాషలోని గ్రంథాలు చదివి జీర్ణించుకున్నాడు. మతంలోని లోటుపాట్లు వేలెత్తి చూపించ గలిగాడు. రాముడి, కృష్ణుడి రహస్యాలు విప్పి చెప్పగలిగాడు.

భీమరావ్ కి జరిగిన అవమానాలన్నింటిలోకి పరాకాష్ఠ అనదగిన ఘోరావమానం బరోడాలో జరిగింది.

డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ చదువుకు ఆర్థిక సహాయం చేసి ఎంతో ప్రోత్సహించిన బరోడా మహారాజు శయాజీరావు గైఖవాడ్ తన సంస్థానంలో రక్షణ శాఖ కార్యదర్శి పదవిలో నియమించాడు. కొంతకాలం తర్వాత భీమరావ్ ని రక్షణశాఖ మంత్రిని చెయ్యాలని మహారాజు ఆలోచన.

డాక్టర్ బి. ఆర్. అంబేద్కర్ బరోడా సంస్థానంలో రక్షణ శాఖ కార్యదర్శిగా పదవి స్వీకరించడానికి వస్తున్నాడన్న వార్త విని మహారాజు శయాజీరావు, ఆయన్ని స్టేషన్ లో కలుసుకుని సంస్థానానికి తీసుకుని రావాల్సిందిగా ఉద్యోగులకు ఆదేశాలిచ్చాడు. కుల దురహంకారులు మహారాజు ఆదేశాల్ని ఖాతరు చేయలేదు.

బరోడా రైలు స్టేషన్లో రైలు దిగిన డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్, తన సామాను మోసుకుని కాలి నడకన సంస్థానానికి చేరుకున్నాడు.

ఒక అంటరానివాడు ఉన్నతోద్యోగిగా సంస్థానానికి వస్తున్నాడనే వార్త అగ్రవర్ణాల అధికారులలోనేగాక చిన్న ఉద్యోగులలో సైతం కలవరం రేపింది.

రక్షణ శాఖ కార్యదర్శి క్రింద ఉపకార్యదర్శులు, గుమస్తాలు, నౌకర్లు ఎందరో పని చేస్తుంటారు. అయితే వాళ్ళంతా అగ్రవర్ణానికి చెందినవాళ్ళు. తమపై అధికారి అంటరానివాడు కావడంతో గౌరవించడానికి బదులు చిన్నచూపు చూడడం ప్రారంభించారు. డా॥ అంబేద్కర్ టేబుల్ పైన పైళ్ళు వుంచవలసిన బంట్లోతు సైతం నిర్లక్ష్యంగా ప్రవర్తించేవాడు. పైళ్ళు దూరం నుంచి విసిరేసేవాడు.

సంస్థానంలో తనపట్ల అవమానకరంగా ప్రవర్తిస్తున్న ఉద్యోగులను పట్టించుకోకుండా మహారాజాపై ఉన్న గౌరవంతో అన్నీ సహించసాగాడు.

ఎంత పెద్ద రక్షణ అధికారి అయినా హిందువుల దృష్టిలో అంటరాని వాడే. ఎవరూ వుండడానికి ఇల్లు అద్దెకివ్వలేదు. ఆఖరికి ఒక సత్రంలో మకాం పెట్టాడు. ఆ

సత్రం యజమాని ఒక పార్సీవాడు. డా॥ అంబేద్కర్ అస్పృశ్యుడనే విషయం అతనికి ముందు తెలియదు. తెలిస్తే సత్రంలోకి అడుగు పెట్టనిచ్చేవాడు కాదు. తెలిసిన తర్వాత కోపంతో మండిపడ్డాడు. డా॥ అంబేద్కర్ మీదకు రౌడీలను పంపించాడు. వాళ్ళు సత్రంలో వున్న డా॥ అంబేద్కర్ ని కులంపేరుతో దూషిస్తూ మెడ పట్టుకుని బైటకు గెంటారు. పెట్టె, బెడ్డింగ్ రోడ్డుమీదకు విసిరికొట్టారు.

అమెరికాలో డాక్టరేటు పట్టభద్రుడు, బరోడా సంస్థానంలో అధికారి అయిన డా॥ అంబేద్కర్ కి నిలువ నీడ లేకుండా పోయింది. జరిగిన అవమానాన్ని తట్టుకోలేక ఒక చెట్టు క్రింద కూర్చుని భోరున ఏడ్చాడు.

లోగడ చిన్నతనంలో హైస్కూలు విద్యార్థి దశలో జరిగిన అవమానాలన్నీ ఒక ఎత్తు అయితే! బరోడాలో పొందిన ఘోరావమానం మరొక ఎత్తు.

చదువులో డాక్టరేటు పొంది, ఎన్నో గ్రంథాలు రాసి ప్రపంచ ఖ్యాతి పొందిన డా॥ అంబేద్కర్ కి కేవలం కులం కారణంగానే ఈ అవమానం జరిగింది.

ప్రపంచ మేధావిగా గుర్తించబడిన వాడు. ఒక హిందూ బంధువు, ఒక అనామక పార్సీవాడి ముందు ఎందుకూ కొరకాకుండా పోయాడు.

డా॥ అంబేద్కర్ హృదయాన్ని అవమానాగ్ని జ్వాలలు దహించసాగాయి. ఇదేమి మతం? ఇదేమి మాతృదేశం? కులతత్వం పేరుతో హిందూ సమాజం సాగిస్తున్న ఘోర హింసాకాండ అతన్ని అతలాకుతలం చేసింది. ఆ రోజు నుంచి హిందూమతంపై అసహ్యం, ద్వేషం ఏర్పడ్డాయి. ఈ పరిస్థితుల నుంచి అస్పృశ్యులను ఉద్ధరించాలని కంకణం కట్టుకున్నాడు. ఆ తర్వాత తగు సమయంలో సమాజంపై సమరభేరి మ్రోగించాడు.

ఇంటి పరిస్థితి - విద్యాభ్యాసం

హైస్కూల్లో చదువుకుంటున్న దశలోనే తోటి విద్యార్థుల నుంచి ఎన్నో అవమానాలు పొందుతూ తల్లిడిల్లుతున్న భీమారావుకి తండ్రి నుంచి మరొక విఘాతం ఎదురైంది.

తండ్రి రాంజీ సక్పాల్ రెండో వివాహం చేసుకున్నాడు. తన తల్లి స్థానాన్ని మరొక స్త్రీ పొందటం భీమారావు యిష్టపడలేకపోయాడు. సవతి తల్లిని చూస్తేనే సహించేవాడు కాదు. చదువు మానేసి, ఇంట్లో నుంచి పారిపోవాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

సతారా రైలు స్టేషన్లో మూటలు మోయడం మొదలుపెట్టాడు. ఒక రోజు మేనత్త కన్పించి, బుద్ధి చెప్పి ఇంటికి తీసుకెళ్ళింది. చదువుకుని వృద్ధిలోకి రావలసిన భీమారావు కూలి పని చేయడం ఆమెకు బాధ కలిగించింది. కాని భీమారావు సమాధాన పడలేకపోయాడు. తండ్రి, సవతి తల్లి నుంచి దూరంగా పారిపోవాలని ఆలోచించ సాగాడు. బొంబాయిలోని నూలు మిల్లులో చిన్న పిల్లలకు కూడా పని దొరుకుతుందని ఎలాగో తెలుసుకున్నాడు.

బొంబాయి వెళ్ళటానికి చార్జీ డబ్బుకోసం మేనత్త చీర చెంగులో దాచుకున్న వక్కల సంచీ దొంగిలించాడు. మేనత్త డబ్బు అందులోనే దాస్తుందని భీమరావ్ గమనించాడు. దొంగతనం చేసినా ఫలితం దక్కలేదు. అందులో చిల్లర మాత్రమే వున్నాయి. ఆ తరువాత ఆ పనికి సిగ్గుపడ్డాడు.

బొంబాయి వెళ్ళే ప్రయత్నం విఫలం కావడంతో కనీసం స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాసైతే ఏదైనా గుమాస్తా వుద్యోగం దొరుకుతుందనీ, అప్పుడు తండ్రికి సవతి తల్లికి దూరంగా వెళ్ళి బ్రతక వచ్చనీ, ఆలోచించి మళ్ళీ చదువుమీద శ్రద్ధ చూపించాడు. ప్రతి ఏటా మంచి మార్కులతో ప్యాసవుతూ వచ్చాడు.

తర్వాత రాంజీ సెక్సాల్ సతారా నుంచి బొంబాయికి మకాం మార్చాడు. పరేల్ వద్ద కార్మిక వాడల్ ఒక చిన్న గది అద్దెకు తీసుకున్నాడు. అందులోనే వంట, మంచం, మేక, కోడి, కట్టెలు, తిరగలి, రోలుతోపాటు ఏడుగురు మసలాలి. ఆ ఇరుకు గదిలో భీమరావ్ కూర్చుని చదువుకోవటానికి చోటే లేదు. చదువు సాగటం కష్టమైపోయింది.

భీమరావ్ చదువు సాగటం లేదని గ్రహించిన తండ్రి ఎంతో బాధపడ్డాడు. ఎన్ని కష్టాలైనా పడి కొడుకుని

యువకునిగ అంబేద్కర్
అరుదైన ఆయన ఫోటో

అంబేద్కర్

చదివించాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. తన అవసరాలన్నీ తగ్గించుకుని కొడుక్కి పుస్తకాలు, బట్టలు కొన్నాడు. భీమారావు ప్రశాంతంగా చదువుకోవటానికి కూడా ఒక వుపాయం ఆలోచించాడు.

రాత్రి భోజనలైనా వెంటనే భీమారావుని నిద్రపొమ్మనే వాడు. తండ్రి వాకిట్లో కూర్చుని కునికిపాల్లు పడేవాడు. ఆ తరువాత కొడుకును నిద్రలేపి బుడ్డిదీపం వెలిగించి, చదువుకోమని చెప్పి తను అప్పుడు కొంచెంసేపు నిద్రపొయేవాడు. తెల్లవారిన తర్వాత భీమారావు స్నానం, భోజనం చేసి స్కూల్కి వెళ్ళేవాడు. ఆ విధంగా కొడుకు చదువు కోసం నిద్ర లేకుండా ఎన్నో సంవత్సరాలు జాగారం చేశాడు. ఆయన పొందిన అవస్థ, మనోవేదన ఎవరు అర్థం చేసుకోగలరు? ఏమైనా ఆయన త్యాగానికి ఈనాటికీ దళితులు ఫలితం అనుభవిస్తున్నారనే దానిలో సందేహం లేదు. మహానీయుల త్యాగం వృథా కాదు కదా!

1907 వ సంవత్సరంలో భీమారావు మెట్రిక్యులేషన్ మంచి మార్కులతో ప్యాసయ్యాడు. ఆ రోజుల్లో అంటరాని కులానికి చెందినవాడు మెట్రిక్ ప్యాసయ్యాడంటే విచిత్రమైన విషయమే. కొడుకు స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాసయ్యాడనే వార్త విన్న రామ్జీ సక్పాల్ ఆనందానికి అవధులు లేవు.

బొంబాయిలోని మహర్ కుల పెద్దలంతా ఒకచోట చేరి మెట్రీక్ ప్యాసైనందుకు భీమరావుని ఘనంగా సన్మానించాలని తీర్మానించాడు. ఆ సభకు ప్రముఖ సంఘ సంస్కర్త శ్రీ యన్.కె. భోలే గారిని, సిటీ హైస్కూలు ఉపాధ్యాయుడైన కృష్ణాజీ అర్జున్ కేలుస్కర్ గారిని ఆహ్వానించారు.

భీమరావు గురించి కేలుస్కర్ పండిట్‌కి ముందుగానే తెలుసు. రోజూ పార్కులో ఏదో ఒక పుస్తకం చదువుకుంటూ కన్పించే భీమరావుని ఆశ్చర్యంతో గమనించేవాడు. తను కూడా కొన్ని పుస్తకాలు చదువుకోవటానికి యిచ్చేవాడు. కేలుస్కర్ దగ్గర్నుంచి తీసుకుని చదివిన వాటిలో “బుద్ధుని జీవితం” ముఖ్యమైనది.

“మెట్రీక్ ప్యాసైన భీమరావుని పై చదువులు చదివించే పక్షంలో తను కూడా కొంత సహాయం అందిస్తాననీ, మరి ఈ కుర్రవాడి తండ్రికి చదువులు చెప్పించే స్తోమత ఉన్నదా?” అని కేలుస్కర్ సన్మాన సభలోనే ప్రశ్నించాడు.

“ఎన్ని కష్టాలు అనుభవించయినా నా కొడుకుని పై చదువులు చదివించి తీరుతాను” అని రామ్‌జీ సక్పాల్ జవాబు చెప్పాడు.

భార్య శ్రీమతి రమాబాయిత్ ఫీమరాపు అంబేద్కర్

సభలో జనం ఆనందంతో చప్పట్లు కొట్టారు. కేలుస్కర్ పండిట్ కూడా ఎంతో సంతోషించాడు.

మెట్రీక్ ప్యాసైన తర్వాత భీమారావుకి పదిహేడే సంవత్సరంలో, తొమ్మిదేళ్ళ బాలిక రమాబాయితో వివాహం జరిగింది.

పెళ్ళయిన తర్వాత భీమారావు బొంబాయిలోని ఎల్ఫిన్స్టన్ కాలేజీలో ఎఫ్.ఎ. చదివి ప్యాసయ్యాడు.

బి.ఎ. చదువుతూ వుండగా తండ్రి యొక్క ఆర్థిక పరిస్థితి దిగజారింది. సంపాదన తగ్గిపోవడం, సంసారభారం పెరిగి పోవడంతో రోజులు గడవడమే కష్టమైంది. భీమారావు చదువు కొనసాగడం అనుమానాస్పదంగా తయారైంది.

ఆపత్నమయంలో కేలుస్కర్ పండిట్ ఆదుకుని తాను సభలో చేసిన వాగ్దానం నెరవేర్చుకున్నాడు.

బరోడా మహారాజు శాయాజీరావ్ గైక్వాడ్ ఒక బహిరంగ సభలో “పేద కులాలకు చెందిన విద్యార్థుల్లో తెలివిగలవారికి, పెద్ద చదువులు కొనసాగించేందుకు ఆర్థికంగా కష్టపడు తున్నట్లయితే, వారికి ధన సహాయం చేస్తాను” అని ప్రకటించడం కేలుస్కర్ పండితుడికి జ్ఞాపకం వచ్చింది.

భీమారావుని వెంటపెట్టుకుని బరోడా మహారాజుని సందర్శించి అతని తెలివి తేటల్ని, బి.ఎ. చదువు

కొనసాగించటానికి ఆర్థిక లేమిని గురించి వివరించాడు కేలుస్కర్.

బరోడా మహారాజు అదంతా విన్న తర్వాత భీమరావు తెలివి తేటల్ని పరీక్షించటానికి కొన్ని ప్రశ్నలు అడిగాడు. భీమరావు చెప్పిన భావగర్భితమైన సమాధానాలు విని, అతని మేధాశక్తిని అంచనా వేయగలిగాడు. భీమరావు చదువు కోసం నెలకు 25 రూపాయలు స్కాలర్ షిప్ మంజూరు చేశాడు.

ఆ విధంగా భీమరావు చదువుకి అంతరాయం కలుగకుండా బరోడా మహారాజు సహాయ పడగలిగాడు. ఆయన విద్యాభివృద్ధికి తోడ్పడి భారతదేశ దళితుల దాస్యవిముక్తికి భీమరావు చేసిన పోరాటానికి కారణభూతుడై చిరస్మరణీయుడయ్యాడు.

1912 వ సంవత్సరంలో భీమరావు అంబేద్కర్ బి.ఎ. ప్యాసయ్యాడు. ఎల్ఫిన్స్టన్ కాలేజీలో ప్రథముడిగా నిలిచాడు. ఆ కాలేజీ చరిత్రలో అంతకు ముందు ఎవరికీ రానన్ని మార్కులు భీమరావు తెచ్చుకోగలిగాడు.

భీమరావు అంబేద్కర్ కాలేజీలో ప్రథముడుగ వచ్చిన వార్త విని బరోడా మహారాజు ఎంతో ఆనందించాడు. తను చేసిన ఆర్థిక సహాయం సద్వినియోగం చేసుకొన్నందుకు

అంబేద్కర్ ని మెచ్చుకున్నాడు. తన సంస్థానంలో వెంటనే ఉద్యోగం ఇచ్చాడు.

బరోడాలో ఉద్యోగంలో చేరిన పదిహేను రోజులకే తండ్రి రాంజీ సక్పాల్ అనారోగ్యంగా వున్నట్లు టెలిగ్రామ్ వచ్చింది. భీమరావ్ బొంబాయి వెళ్ళే రైలు ఎక్కి మధ్యలో ఒక స్టేషన్ లో రైలు ఆగిన తర్వాత దిగాడు. తండ్రికి ఏవైనా మిఠాయిలు తీసుకెళ్ళి సంతోషపరచాలని అతని ఉద్దేశ్యం. అయితే అతను దుకాణం వద్ద వుండగానే రైలు బయల్దేరి వెళ్ళిపోయింది. ఆ తర్వాత ఎప్పటికో మరొక రైలు ఎక్కి బొంబాయి చేరగలిగాడు. ఇంటికి చేరే సమయానికి తండ్రి మరణించాడు. తండ్రి మరణంతో భీమరావ్ ఎంతో దుఃఖించాడు.

తండ్రి లేకపోవడంతో భీమరావుపైన కుటుంబ భారం పడింది. తర్వాత బరోడా వెళ్ళి వుద్యోగంలో చేరే ప్రయత్నం మానుకున్నాడు.

ఇంకా పై చదువులు చదవాలనే తృప్తితో మార్గాలు అన్వేషించసాగాడు. బరోడా మహారాజు విద్యాభ్యాసం కోసం విదేశాలకు వెళ్ళే విద్యార్థులకు స్కాలర్ షిప్పులు యిస్తున్నట్లుగా తెలిసింది. వెంటనే బరోడా మహారాజుని దర్శించి తన విదేశీ చదువుకు సహాయపడవలసిందిగా

కోరాడు. భీమరావు అంబేద్కర్ జ్ఞానత్పష్ట, విద్యాభిరుచి తెలిసిన వాడే గనుక మహారాజు వెంటనే సహాయానికి అంగీకరించాడు.

విదేశీ విద్య పూర్తయిన తర్వాత బరోడా సంస్థానంలో పదేళ్ళు ఉద్యోగం చేయాలని ఒక షరతు చేర్చారు సంస్థానంలో దివాన్లు. భీమరావు అందుకు అంగీకార పత్రం రాసిచ్చాడు.

మహర్ కులస్తుడైన భీమరావు అంబేద్కర్ పై చదువుల కోసం విదేశాలకు ప్రయాణమై వెళ్తున్నట్లుగా పత్రికలు వార్తలు ప్రకటించాయి.

విదేశీ చదువులు

ఒక అస్పృశ్యుడికి అమెరికా వెళ్ళి ఉన్నత విద్యాభ్యాసం చేయడానికి అవకాశం రావడం భారతదేశ చరిత్రలో అపూర్వ విశేషం. కలలోని మాట. అంబేద్కర్‌కి ఆ అవకాశం కల్పించిన బరోడా మహారాజు శాయాజీరావుకి యావద్భారత నిమ్న జాతీయులు కృతజ్ఞులై వుంటారు.

1913 సంవత్సరం జూలై నెలలో అమెరికాలోని కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రవేశించిన భీమరావ్ అంబేద్కర్ స్వేచ్ఛా వాయువులు పీల్చాడు. జీవితంలో తొలిసారిగా వ్యక్తి స్వతంత్రాన్ని, సర్వమత సమానత్వాన్ని చవి చూశాడు. తోటి విద్యార్థుల స్నేహ, సాభాత్మత్వాలను అనుభవించి పరవశించాడు.

భారతదేశానికి, అమెరికాకి స్పష్టమైన తేడాను గమనించాడు. అమెరికా విద్యా సంస్థలలో కులమత వివక్షతలు లేవు. కాలేజీలోని క్లాస్ రూమ్‌లోగాని, హాస్టల్ గదిలోగాని పదిమందితో ప్రేమాభిమానాలు, ఆప్యాయత, అనురాగాలు, ఆదరణ తనివితీరా అనుభవించాడు.

విద్యార్థిగా అంబేద్కర్

ఇండియాలో తన అంటరానితనం, కులం వల్ల పొందిన అవమానాలతో పోల్చుకుంటే తను నరకం నుంచి బైటపడి ఒక కొత్త ప్రపంచంలో విహరిస్తున్నట్లు అనుభూతి చెందాడు.

అయితే అంబేద్కర్ సామాన్యుడిలా తనకు లభించిన స్వేచ్ఛతోనే పొంగిపోలేదు. గర్వపడలేదు కూడా! అదంతా తన అదృష్టమనీ, పూర్వజన్మ సుకృతమనీ భావించలేదు. తను అనుభవిస్తున్న ఈ స్వేచ్ఛ, స్వతంత్రం, సమానత్వం తన మాతృదేశమైన భారతదేశంలోని కోటానుకోట్ల నిమ్న జాతీయులందరికీ ఎప్పుడూ లభిస్తుందా అని బాధపడేవాడు. వారందరికీ స్వతంత్ర జీవనం, బానిసత్వం నుంచి విముక్తి లభింప చేయటానికి తను ఏం చేయాలి అని నిరంతరం ఆలోచించే వాడు. తన గురించే కాకుండా తోటి వారి గురించి కూడా మథనపడేవాడు కాబట్టే ఆ మహనీయుడు. చిరస్మరణీయుడయ్యాడు.

అమెరికాలో నీగ్రో జాతుల బానిస విముక్తికి ఖుకర్ టి, వాషింగ్టన్, అబ్రహం లింకన్ వంటి మహనీయులు చేసిన పోరాటం గురించి అధ్యయనం చేసి ఆకళింపు చేసుకున్నాడు. భారతదేశంలో తాను నిమ్న జాతుల స్వేచ్ఛ కోసం పోరాటం జరపాల్సి వుంటుందని గ్రహించాడు.

మత దురాచారాలపై వాల్టేర్, రూసోల రచనలు, దేవుడు, దెయ్యం, స్వర్గం, నరకం వంటి బూటకాలను ఖండిస్తూ రాసిన రాబర్ట్ ఇంగర్సాల్, జార్జి బెర్నార్డ్షా వంటి మేధావుల పుస్తకాలు శ్రద్ధతో పఠించి వాస్తవాలు తెలుసుకున్నాడు. అవన్నీ స్వార్థపరులు తమ సుఖమయ జీవితానికి, ప్రజలను అణచి వుంచడానికి సృష్టించినవేనని గ్రహించాడు. అప్పుడే ఆయనలో విప్లవాత్మకమైన నూతన భావాలుదయించాయి. ఆ ఆలోచనా పరంపరే నిమ్న జాతీయుల తరపున నిరంతర పోరాటం సలపటానికి భీమారావ్ అంబేద్కర్ని పురిగొల్పాయి.

అమెరికాలో స్త్రీలు కూడా పురుషులతోపాటు అన్ని రంగాలలోను పని చేస్తూ పాలు పంచుకోవటం వల్లనే ఆదేశం త్వరగా అభివృద్ధి చెందినదనీ, ఇండియాలో కూడా ఆడవారికి, మగవారితోపాటు స్వేచ్ఛ, స్వతంత్రాలు, విద్యావకాశాలు కల్పిస్తే దేశం పురోగమిస్తుందనీ తన స్నేహితులకు పుత్రుల ద్వారా తెలియ జేసేవాడు భీమారావు. కేవలం వంట చేయటానికే జనాభాలో సగం వున్న ఆడవారిని పరిమితం చేయడం వల్ల భారతదేశం అన్ని విధాలా వెనుకబడిపోయి వుందనే విషయం బహిరంగ సత్యం. స్త్రీలను అన్ని రంగాలలోను ప్రవేశపెట్టి

ప్రాతస్పహించాలనే ఆలోచన అంబేద్కర్ ఆనాడే చేశాడు. కాని ఆచరణలో పెట్టేవారు ఎందరు ?

“ప్రస్తుతం భారతదేశంలో అంటరాని కులాలవారు తమ పిల్లల్ని శ్రద్ధగా చదివించాలి. విద్య నేర్చిన జాతి దానంతట అదే పైకి వస్తుంది” అని ప్రకటించాడు అంబేద్కర్.

అంబేద్కర్ కృషి ఫలితంగా, ఆయన ప్రారంభించిన విద్యా సంస్థల ద్వారా ఎందరో దళిత యువతులు చదివి జీవితంలో పైకి వచ్చారు. కుల, మత భేదాలు లేకుండా స్త్రీలంతా విద్యనేర్చి దేశాన్ని పురోగమింప చేయడంలో పాలుపంచుకోవాలని అంబేద్కర్ చిరకాల స్వప్నం. ఆయన కలలు నిజం చేయటానికి బాల బాలికలు కృషి చేయాలి.

ఉన్నత విద్య కోసం అమెరికా వెళ్ళి చదివే అవకాశం ధనవంతుల పిల్లలకు మాత్రమే కలుగుతుందనేది యథార్థం. మహారాజ కుటుంబాలు, జమీందారుల పిల్లలు, సంపన్న విద్యార్థులు అమెరికా చేరగానే అక్కడి విలాస జీవితాలకి అలవాటు పడడం సర్వ సామాన్యం. క్లబ్బుల్లో డ్యాన్సులు, విందులు, వినోదాలు, విలాసాలకు వారికి డబ్బు కొదవలేదు గదా!

కాని అంబేద్కర్ అటువంటి వ్యసనాల జోలికి

వెళ్ళలేదు. కనీసం అమెరికాలో చూడవలసిన ప్రదేశాలను కూడా దర్శించలేదు. తను మాతృదేశం వదిలి కొన్ని వేల మైళ్ళ దూరంలో వున్న అమెరికా ఎందుకు వచ్చినట్లు ? కేవలం విద్య కోసంకదా! అందుకని తన కాలమంతా చదువు కోసమే గడపటానికి కట్టుబడ్డాడు. తోటి విద్యార్థులకు తనకు ఆర్థిక విషయంలో ఎంతో తేడా వుంది. వారికి తల్లి దండ్రులు కోరినంత ధనం పంపిస్తుంటారు.

కాని తనకో? బరోడా మహారాజు దయతలచి యిస్తున్న స్కాలర్‌షిప్‌లోనే తన తిండి, బట్టలు, పుస్తకాల ఖర్చులు గడవాలి. అంతేగాక బొంబాయిలో తనపై ఆధారపడిన కుటుంబానికి కొంత డబ్బు పంపాలి. బాధ్యతాయుతంగా ఆలోచనలు చేసిన అంబేద్కర్ అమెరికాలో తన ఖర్చులు పరిమితం చేసుకున్నాడు. రోజుకి ఒకపూట మాత్రమే భోజనం చేసి కడుపు కాల్చుకుని చదువుకున్నాడు.

మరి ఈనాడు ఇండియాలో స్కాలర్‌షిప్పుల మీద చదువుకుంటున్న విద్యార్థులు అంబేద్కర్‌లా తమ కాలాన్ని, ధనాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవాలి. 'కృషితో నాస్తి దుర్భిక్షం' అని నిరూపించిన భీమరావులా అంతా ఆయన్ని అనుసరించ వలసి వుంది.

ఉబ్బిర్ స్వాగతం అందుకొన్నప్పటి అంబేద్కర్ ఫోటో

విద్యార్థులు తమ జీవితంలో విలువైన తమ కాలాన్ని, రాజకీయాలకు ఇతర వ్యసనాలకు దూరంగా వుంచి కేవలం చదువుకోసమే వినియోగించి లక్ష్యసిద్ధిని సాధించాలి. డాక్టర్ భీమరావ్ అంబేద్కర్ జీవితం నుంచి విద్యార్థులు నేర్చుకోవలసిన అతి ముఖ్యమైన విషయం ఇదే.

క్రమశిక్షణలో శ్రమించి, శ్రద్ధగ చదువుకున్న వాళ్ళు ఉన్నతస్థాయికి చేరుకుంటారు. పట్టుదల ప్రతిభను పెంచుతుంది. ప్రతిభ వల్ల పేరు ప్రతిష్టలు పెరుగుతాయి. సాధనవల్లా సాధించనిది లేదు.

చదువుకునే రోజులు బంగారు రోజులు. వాటిని పోగొట్టుకుంటే తిరిగి రావు కదా! ఎప్పుడు చేయాల్సిన పని అప్పుడే చేయాలి. వాయిదా వేయడం వల్ల చాలా నష్టం కలుగుతుంది. ఆ తర్వాత ఆ పనులు చేయలేక పోవచ్చు. పరిస్థితులు ప్రతికూలించ వచ్చు. అదంతా గ్రహించే భీమరావ్ రాజకీయాలలో చేరటానికి విద్యార్థి దశలో అంగీకరించలేదు.

భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ఎందరో యోధాను యోధులు వారి వారి పద్ధతుల్లో పాల్గొన్నారు. ఆ రోజుల్లో శ్రీ లాలా లజపతి రాయ్ గదర్ పార్టీని స్థాపించి, అమెరికాలో మకాం పెట్టి, బ్రిటిష్ వారిని హడల గొడుతూ వుండేవాడు.

డా|| అంబేద్కర్ అమెరికాలో చదువుతూ వుండగా లాలా లజపతి రాయ్ ఆయన్ని చాలాసార్లు కలుసుకున్నాడు. గదర్ పార్టీలో చేరవలసిందిగా ఆహ్వానించాడు.

“అయ్యా! నేను ఇక్కడకు చదువుకోవడానికి వచ్చాను. విద్యార్థి దశలో రాజకీయాలలో చేరటం నాకు సాధ్యం కాదు. ఎందుకంటే నేను అందరిలా నా కుటుంబం పంపిస్తున్న ధనంతో చదువు కొనసాగించటం లేదు. బరోడా మహారాజా ఇస్తున్న స్కాలర్‌షిప్పుతో చదువుకుంటున్నాను. నేను నా కాలమంతా విద్యాభ్యాసానికే వినియోగిస్తానని, మహారాజుకు మాట ఇచ్చాను. చదువు కోవడానికి కొన్ని వేల మైళ్ళ దూరం వచ్చిన నేను, చదువు పక్కన పెట్టి రాజకీయాలలో చేరితే, నామీద మహారాజుకున్న నమ్మకం వమ్మవుతుంది. నేను పెద్ద చదువులు చదివి డిగ్రీలు సంపాదించి ఇండియా వస్తానని ఎంతో ఆశతో ఎదురు చేసే నా భార్యకు బంధు, మిత్రులకు ద్రోహం చేసిన వాణ్ణివుతాను” అని లాలా లజపతి రాయ్‌కి సమాధానం చెప్పాడు.

ఈ ఒక్క సంఘటనను బట్టి మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. డా|| అంబేద్కర్‌కి చదువుపట్ల ఎంత శ్రద్ధాసక్తులు

వున్నాయో! భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో సింహం వంటి
 యోధుడు లాలా లజపతి రాయ్ స్వయంగా ఆహ్వానించినా,
 రాజకీయాలలో చేరటానికి తిరస్కరించిన భీమరావ్
 సమయస్ఫూర్తిని అభినందించాలి. చదువు మీద ఆయనకు
 వున్న అకుంఠిత దీక్షను మనం కొనియాడాలి. నేడు బాల
 బాలికలు ఆయనను అనుసరించాలి. పట్టుదలతో
 సాధించని పని అంటూ లేదు.

విద్యార్థి దశలోనే గ్రంథ రచన

డా॥ భీమరావ్ అంబేద్కర్ కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఎం.ఎ. లో, రాజకీయ, నైతిక, మానవ, ఆర్థిక శాస్త్రాలను తన పాఠ్య భాగాలుగా ఎంచుకొన్నాడు. కేవలం క్లాస్ పుస్తకాలు మాత్రమే పఠించలేదు. సిలబస్ పూర్తి చేసి ప్యాసైతే చాలు అని తృప్తి చెందలేదు. తను ఎంచుకున్న పాఠ్య భాగాలకు సంబంధించి కొలంబియా యూనివర్సిటీలో వున్న గ్రంథాలన్నీ, రాత్రింబగళ్ళు చదివాడు. గ్రంథరచన చేశాడు.

“భారతదేశంలో ప్రాచీన వాణిజ్యం” (Ancient Indian Commerce) అనే పరిశీలనా గ్రంథం వ్రాశాడు.

కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయం వారు ఆ గ్రంథాన్ని పరీక్షించి 1915 లో ఎం.డిల్ డిగ్రీని ఇచ్చారు.

తర్వాత “భారతదేశంలో కులాలు, వాటి పుట్టు పురోత్తరాలు” (Castes in India, Their Mechanisem Genesis Development) అనే మరొక పరిశీలనా గ్రంథాన్ని రచించాడు. 1916 లో జరిగిన కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయ

అంబేద్కర్

మానవశాస్త్ర సదస్సు (Anthropology Seminar)లో చదివాడు.

కొన్నాళ్ళ తర్వాత “భారతదేశ జాతీయాదాయము, చారిత్రక విశ్లేషణాత్మక పరిశీలన” (National Dividends of India - A Historic and Analytical Study) అనే గ్రంథం విశ్వ విద్యాలయానికి సమర్పించాడు.

ఈ గ్రంథానికి కొలంబియా విశ్వ విద్యాలయం ‘డాక్టర్ ఆఫ్ ఫిలాసఫీ (Ph.D.) డిగ్రీనిచ్చి గౌరవించారు.

ఇదే గ్రంథాన్ని లండన్లోని పి.యన్. కింగ్ అండ్ సన్స్, సంస్థవారు ‘ది ఎవల్యూషన్ ఆఫ్ ప్రొవిన్షియల్ పైనాన్స్ ఇన్ బ్రిటిష్ ఇండియా’ అనే పేరుతో ముద్రించారు.

ఈ గ్రంథం డా॥ అంబేద్కర్ కి ఎంతో పేరు తెచ్చింది. భారతదేశంలోని ఆర్థిక సమస్యలపై వెలువడిన ఈ పుస్తకం వివిధ దేశాలకు చెందిన ఆర్థిక శాస్త్ర పండితుల ప్రశంసలు అందుకున్నది.

చిన్న వయస్సులో అటువంటి క్లిష్టమైన గ్రంథం రాసిన డా॥ అంబేద్కర్ ని అమెరికాలోని మేథావులంతా ఒక సభ జరిపి ఘనంగా సన్మానించారు. ఒక్క పుస్తకంతోనే డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ గా ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిని

గడించారు. అంతర్జాతీయంగా ఒక మేధావిగా గుర్తింపును పొందారు.

భారత దేశపు ఆర్థిక సమస్యలపై వెలువడిన ఈ పుస్తకం ఆ రోజుల్లో ఇండియాలో రాజకీయ వేత్తలందరికీ గ్రేడ్ గా పుస్తకమైపోయింది.

ఆ రోజుల్లో శాసన సభల్లో జరిగే బడ్జెట్ సమావేశాల సమయంలో శాసన సభ్యులందరి చేతుల్లోనూ ఈ గ్రంథం వుండేది. ఇది డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ భారతదేశానికి సమర్పించిన అపురూప కానుక.

కేవలం ఇరవై ఐదు సంవత్సరాల చిన్న వయసులోనే ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి నార్జించిన ఈ ఆర్థికశాస్త్ర గ్రంథాన్ని, బరోడా మహారాజు శ్రీ శాయాజీ రావ్ గ్రెక్కాడ్ కు అంకితం యిచ్చి తన కృతజ్ఞత ప్రకటించుకున్నాడు.

బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఇండియాలో కరెన్సీ నోట్లు ముద్రించే విషయం పరిశీలించటానికి రాయల్ కమిషన్ నియమించారు. లండన్ నుంచి వచ్చిన ఆ సభ్యులు ఇండియాలో పర్యటిస్తున్నప్పుడు డా॥బి.ఆర్. అంబేద్కర్ మాతృదేశంలోనే వున్నాడు. రాయల్ కమిషన్ వారు భారత ఆర్థిక విషయాలపై తమకు సలహాలు ఇవ్వ వలసిందిగా డా॥ అంబేద్కర్ ని కోరారు. అందుకుగాను ఒకరోజున

వెళ్ళి వారిని కలిసినప్పుడు ఆ రాయల్ కమిషన్ సభ్యులందరి చేతుల్లోను తను రాసిన గ్రంథం వుండడం చూసి సంభ్రమాశ్చర్యాలలో మునిగి పోయాడు.

ఒక్క గ్రంథ ప్రచురణతోనే ప్రపంచ ప్రఖ్యాతిని ఆర్జించడం నిజంగా అసాధారణ విషయం.

చదువుకు అంతరాయం

అమెరికాలోని నీగ్రోలకు దాస్యవిముక్తి కలిగించే అమెరికా దేశపు రాజ్యాంగంలోని పథాలుగవ సవరణను అంగీకరింప జేసేందుకు కృషి చేసిన బూకర్ టి. వాషింగ్టన్ డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్‌ని చాలా ప్రభావితం చేశాడు.

ఒక నీగ్రో బానిస స్త్రీకిపుట్టి, దిక్కులేని పరిస్థితుల్లో కేవలం స్వయంకృషితో ప్రకాశించిన వాడు బూకర్ టి. వాషింగ్టన్. నీగ్రో జాతుల్లో విద్యాభివృద్ధికి, విద్యారంగంలో చేసిన కృషివల్ల బూకర్ టి. వాషింగ్టన్ డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్‌కి ఆదర్శ పురుషుడయ్యాడు. ఆయనంటే ఎంతో గౌరవాభిమానాలు చూపించేవాడు.

భారతదేశంలో దళిత వర్గాలను సాంఘిక, బంధ విముక్తులను చేయటానికి అమెరికాలో చేసిన రాజ్యాంగంలోని 14వ సవరణ లాంటిది అవసరమని డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ గుర్తించాడు.

అమెరికాలోని కొలంబియా విశ్వ విద్యాలయంలో మూడేళ్ళలోనే మూడు పరిశోధనా గ్రంథాలు సమర్పించి

అంబేద్కర్

డాక్టరేటు పొందిన అంబేద్కర్ 1916 లో లండన్ చేరుకున్నాడు.

లండన్ నగరంలోని గ్రేన్ ఇన్ లో చేరి న్యాయశాస్త్రాన్ని, హేరాల్డు లాస్కీ కాలేజీలో ఆర్థిక, రాజకీయ శాస్త్రాలు చదవడం మొదలుపెట్టాడు.

ఒకేసారి బారిష్టర్ డిగ్రీకి, ఎం.యస్సీ, డిగ్రీకి చదవాల్సి వుంటుంది. లాస్కీ కాలేజీ ప్రొఫెసర్లు డా॥ అంబేద్కర్ యొక్క ఆర్థిక, రాజకీయ పరిజ్ఞానాన్ని పరీక్షించి ఎం.యస్సీ ప్యాసైనట్లే లెక్కించి డాక్టరేట్ కు చదవ వలసిందిగా ప్రోత్సహించారు.

ఆర్థిక, రాజకీయ శాస్త్రాల్లో డాక్టరేటు పొందటానికి ఎంతో కృషి చేసి పరిశోధనా గ్రంథం రాయాల్సి వుంటుంది. తెల్లవారుఝామునే లేచి ఉదయమే బ్రిటిష్ మ్యూజియమ్ లైబ్రరీకి వెళ్ళి రాత్రి ఎనిమిదింటి వరకూ అలా చదువుతూనే వుండేవాడు. కఠోర దీక్షతో గ్రంథ పఠనం చేస్తూ వున్న అంబేద్కర్ కి బరోడా నుంచి వచ్చిన వార్త తుపాకీ గుండులా తగిలింది.

“నీకు చదువుకై కేటాయించిన స్కాలర్ షిప్పు పూర్తయింది. వెంటనే బయల్దేరి వచ్చి నీవు రాసిచ్చిన అంగీకార పత్రం ప్రకారం బరోడా సంస్థానంలో ఉద్యోగిగా

చేరాల్సింది” అదీ ఆ వార్త.

ఈ వర్తమానం అంబేద్కర్‌కి పంపినట్లుగా బరోడా మహారాజుకి తెలియదు. ఇదంతా ఆయనకు చెప్పకుండా ఆస్థానంలోని బ్రాహ్మణ మంత్రి చేసిన తతంగమే.

వర్తమానం ప్రకారం డా॥ అంబేద్కర్ చదువు మధ్యలో ఆపి ఇండియాకు తిరుగు ప్రయాణం కట్టాడు.

స్వదేశంలో సమస్యలు

లండన్ లో చదువు అర్థాంతరంగా ఆపి స్వదేశానికి వచ్చి అంగీకార పత్రం రాసిచ్చిన దానికి బద్దుడై బరోడా సంస్థానంలో రక్షణశాఖ కార్యదర్శిగా చేరాడు.

బరోడాలో వుండటానికి ఇల్లు అద్దెకు దొరకని పరిస్థితి ఏర్పడింది. చివరికి సత్రంలో బసచేయగా, కులం తెలుసుకున్న సత్రం యజమాని గూండాలతో కొట్టించి బైటకు నెట్టాడు. ఆ సమయంలో బరోడా మహారాజు సైతం ఆశ్రయం కల్పించలేక పోయాడు. అగ్రవర్ణాల ఆచారాల ముందు మహారాజు సైతం నిస్సహాయుడై డా|| బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సేవలను వినియోగించు కోలేకపోయాడు. గత్యంతరం లేని పరిస్థితులలో ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి బొంబాయి చేరాడు.

సంపాదన లేకపోవడంతో అంబేద్కర్ కుటుంబం గడవడం కష్టమైపోయింది. ఏదో ఒక పనిచేసి రోజులు గడప వలసి వచ్చింది. ఇద్దరు పార్సీ విద్యార్థులకు ట్యూషన్ చెప్పినందుకు కొంత డబ్బు వచ్చేది. ఒక

వ్యాపార సలహా సంస్థ ఏర్పాటు చేసిన వ్యాపార విషయాల్లో శాస్త్రీయమైన సలహాలు ఇవ్వసాగాడు. అంబేద్కర్ సలహాలు ఆచరణలో పెట్టడం వల్ల వ్యాపారస్థులకు లాభాలు రాసాగాయి. కాని కొంతకాలానికి అంబేద్కర్ అంటరాని కులస్థుడని వారికి తెలిసింది. వ్యాపారస్థులు ఆయన సలహాల కోసం రావడం మానేయడంతో ఆ సంస్థ మూతపడింది.

ఆదాయం పూర్తిగా తగ్గిపోయి క్లిష్టమైన పరిస్థితిలో ఉన్నప్పుడు బొంబాయి గవర్నర్ సిడన్ హామ్ సహాయం చేశాడు. ఆయన తన పేరుతో బొంబాయిలో స్థాపించబడ్డ సిడన్ హామ్ కాలేజీలో డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ ను ప్రొఫెసర్ గా నియమించమని సిఫార్సు చేశాడు. 1918, నవంబరులో ప్రొఫెసర్ గా వుద్యోగంలో చేరాడు అంబేద్కర్.

ప్రొఫెసర్ గా చేరిన కొత్తలో డా|| బి.ఆర్. అంబేద్కర్ ని విద్యార్థులెవరూ పట్టించుకునేవారు కాదు. కొంతకాలం గడిచిన తర్వాత ఆయన ప్రతిభ వారికి అర్థమైంది. పాఠాలు చెప్పడంలో ఆయన ప్రత్యేకతని గ్రహించి గౌరవించ సాగారు. ఇక ఆ తర్వాత అంబేద్కర్ పాఠం చెప్తున్నాడంటే ఆ క్లాస్ రూమ్ అకర్షణ కేంద్రంగా మారిపోయేది. ఆ క్లాసు విద్యార్థులేగాక, ప్రక్క క్లాసు విద్యార్థులు కూడా రావడం

మొదలుపెట్టారు. డా॥ అంబేద్కర్ పాఠం చెప్పున్నాడని తెలిస్తే ఆ క్లాస్ రూమ్ కిట కిటలాడేది.

ప్రాఫెసర్గా పని చేస్తూ డబ్బు సంపాదించి మళ్ళి లండన్ తిరిగి వెళ్ళి ఆవివేసిన చదువు పూర్తి చేయాలనీ, బారిష్టరుగా తిరిగి వచ్చి ప్రాక్టీసు చేయాలనీ అంబేద్కర్ ఆశయం.

ఇంతలో బరోడా సంస్థానం నుంచి పిడుగులాంటి నోటీసు వచ్చింది. బరోడా సంస్థానంవారి స్కాలర్షిప్పు పొందినప్పుడు వారికిచ్చిన అంగీకార పత్రం ప్రకారం పదేళ్ళు ఆ సంస్థానంలో ఉద్యోగం చేయాలి. అక్కడ అవమానాలు సహించలేక, కనీసం వుండడానికి ఇల్లు కూడా లభించని విపత్కర పరిస్థితిలో రాజీనామా చేసి వచ్చాడు. ఏది ఏమైనా ఒప్పందం ప్రకారం పదేళ్ళు ఉద్యోగం చేయలేక పోయాడు కాబట్టి అంబేద్కర్ పొందిన స్కాలర్షిప్పు మొత్తాన్ని తిరిగి చెల్లించాలని సంస్థానం నుంచి వచ్చిన నోటీసు సారాంశం.

స్కాలర్షిప్పుగా యిచ్చిన డబ్బును తిరిగి రాబట్టుకునే వుద్దేశ్యం మహారాజుకు లేనే లేదు. ఇదంతా బ్రాహ్మణ మంత్రులు అంబేద్కర్ని ఇబ్బంది పెట్టాలని వేసిన ఎత్తు. చదువుకి వుపయోగించిన డబ్బు అంబేద్కర్ తిరిగి

చెల్లించలేడని వారికి తెలిసే నోటిసు పంపారు. చివరకు డబ్బు రాబట్టుకునేందుకు అంబేద్కర్ని కోర్టుకి లాగేందుకు కూడా సిద్ధపడ్డారు. అటువంటి సమయంలో బరోడా మహారాజుకి దివాన్లు చేసిన మోసం తెలిసింది. వారిని తీవ్రంగా మందలించాడు. డా॥ అంబేద్కర్కి స్కాలర్ షిప్పగా యిచ్చిన డబ్బు తిరిగి చెల్లించనవసరం లేదని ఆదేశాలు జారీ చేశాడు.

డా॥ అంబేద్కర్ యెడల తనకు గల సహృదయతను బరోడా మహారాజు మరొకమారు చాటుకున్నాడు.

సిడన్ హామ్ కాలేజీలో ప్రొఫెసర్ గా పని చేస్తునే 'మూక్ నాయక్' అనే పత్రికను మరాఠీ భాషలో పక్షపత్రికగా వెలువరించడం ప్రారంభించాడు.

మరాఠీలో 'మూక్ నాయక్' అంటే మూగ వాళ్ళకు నాయకుడని అర్థం. నేరున్నా తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాలను ఎదిర్చి మాట్లాడలేక సహించి పూరుకునే కోట్లాది దళిత ప్రజలు నిజంగా మూగవారే. నేరుండి మాట్లాడలేని వారి తరపున, నాయకత్వం వహించే పత్రిక మూక్ నాయక్.

నిమ్న జాతీయుల్లో సాంఘిక చైతన్యాన్ని, భావ విప్లవాన్ని రగిలించే విధంగా రచనలు చేసి ప్రకటించేవాడు

డా॥ అంబేద్కర్. కొల్హాపూర్ మహారాజు సాహు మహారాజ్ అంటరాని వారి సాంఘికాభివృద్ధి కొరకు శ్రద్ధ చూపించేవాడు. తన సంస్థానంలో ప్రత్యేకంగా నిమ్న జాతీయులు చదువు కోవటానికి స్కూల్స్, హాస్టల్స్ కూడా స్థాపించిన మహనీయుడు. ఆయన డా॥ అంబేద్కర్ నడుపుతున్న 'మూక్ నాయక్' పత్రికకు ఆర్థిక సహాయం అందించాడు.

అయినా అంబేద్కర్ తను ప్రొఫెసర్గా పనిచేస్తూ సంపాదించిన దాంట్లో చాలా భాగం పత్రికా నిర్వహణకే ఖర్చు పెట్టేవాడు. కుటుంబం కోసం చాలీ చాలని డబ్బు మాత్రమే మిగిలేది. దానితోనే ఆయన భార్య రమాబాయి పొదుపుగా సంసారం నడిపిస్తుండేది. వారికి ముగ్గురు మగ సంతానం కలిగినా మొదటి ఇద్దరూ శైశవ దశలోనే మరణించారు.

చివరకు మూడో కొడుకు యశ్వంతరావు మిగిలాడు. అతనిపై పంచ ప్రాణాలు పెట్టుకుని బ్రతికేది రమాబాయి. యశ్వంతరావుకి ఎప్పుడూ ఏదో ఒక జబ్బు పట్టుకుని పీడిస్తుండేది. తల్లి ఆందోళన చెందుతూ డాక్టర్ల చుట్టూ తిరుగుతుండేది.

డా॥ అంబేద్కర్ అటు ప్రొఫెసర్గా వుద్యోగం, ఇటు మూక్ నాయక్ పత్రికా నిర్వహణతో సతమతమవుతూ, ఇంటి విషయాలు పట్టించుకునేవాడు కాదు.

విదేశీ చదువు ముగింపు

రెండేళ్ళు కాలేజీ ప్రొఫెసర్ గా వుద్యోగం చేసినా లండన్ లో ఆపి వచ్చిన చదువు పూర్తి చేయటానికి సరిపోయే డబ్బు కూడబెట్ట లేకపోయాడు. ఏ విధంగానైనా చదువు పూర్తి చేయాలనే సంకల్ప బలంతో తన మిత్రుడు నావల్ బతానియా దగ్గర ఐదువేలు అప్పు చేశాడు. డా॥ అంబేద్కర్ చదువుకోసం లండన్ వెళ్తున్నాడని తెలిసిన కొల్హాపూర్ మహారాజు కొంత ఆర్థికంగా తోడ్పడ్డాడు.

1920 వ సంవత్సరంలో డా॥ అంబేద్కర్ లండన్ వెళ్ళి మళ్ళీ విద్యాభ్యాసం కొనసాగించాడు.

ప్రపంచంలోకెల్లా బ్రిటిష్ మ్యూజియమ్ లోని గ్రంథాలయం పెద్దది. కమ్యూనిస్ట్ సిద్ధాంత రచయిత కారల్ మార్క్స్, ఇటలీ రిపబ్లిక్ నిర్మాత మజినీ, వీరిద్దరే అంతకు పూర్వం ఆ లైబ్రరీలోని పుస్తకాలన్నీ చదవ గలిగారట. వాళ్ళ తర్వాత అందులోని గ్రంథాలన్నీ చదివి జీర్ణించుకున్న ఘనత డా॥ అంబేద్కర్ దే. రోజుకు పద్దెనిమిది గంటలు, అంటే ఉదయం 8 గంటలకు

1920లో ఇంగ్లాండ్‌లో డా॥ అంబేద్కర్, తన వోటి విద్యార్థులు

మొదలుపెట్టి లైబ్రరీ మూతబడే వరకూ చదువుతూనే వుండేవాడట. లైబ్రరీ నుంచి ఇంటికి వచ్చిన తర్వాత కూడా అర్థరాత్రి వరకూ చదువు కొనసాగించేవాడట.

1921వ సంవత్సరంలో “ప్రొవిన్షియల్ డిసెంట్రిలైజేషన్ ఆఫ్ ఇంపీరియల్ ఫైనాన్స్ ఇన్ బ్రిటిష్ ఇండియా” (బ్రిటిష్ ఇండియాలో రాష్ట్రీయ ఆర్థిక వికేంద్రీకరణ) అనే పరిశోధనాత్మక గ్రంథాన్ని రాసి లాస్కా కాలేజీ నుంచి యం.యస్సీ డిగ్రీ సంపాదించాడు.

అదే సమయంలో బారిష్టర్ పరీక్ష కూడా పూర్తి చేశాడు.

1922లో “ప్రాబ్లమ్ ఆఫ్ ది రూపీ” (రూపాయి సమస్య) అనే మరో పరిశోధనా గ్రంథాన్ని కూడా రాసి డాక్టరేట్ డిగ్రీ పొందాడు.

అమెరికా, లండన్లలో చదువులు పూర్తయినా డా|| అంబేద్కర్కు విద్యా దాహం తీరలేదు. జర్మనీలోని బాన్ విశ్వ విద్యాలయం ఉత్తమ శ్రేణికి చెందినదని తెలుసుకుని జర్మనీకి ప్రయాణమై వెళ్ళాడు. బాన్ యూనివర్సిటీలో తర్క, ఆర్థిక శాస్త్రాలను చదివి ఇండియా చేరుకున్నాడు.

అత్యంత క్లిష్టమైన విద్యారంగంలో అతి తక్కువ కాలంలో ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి. (కొలంబియా) డి.యన్.సి.

“ప్రయత్నం ఫలితాన్ని సమకూర్చుతుంద” డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్
M.A., Ph.D., DSC (LONDON) Barrister-at-Law.
D.LIG. (Columbia)

(లండన్) బారిష్టర్ వంటి అనేక డిగ్రీలను పొందిన మేధావి ఆనాటికీ, ఈనాటికీ భారతదేశంలో డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ ఒక్కడే.

కృషి చేస్తే సాధించలేని ఘనకార్యాలు లేవనీ, పొందలేని డిగ్రీలు వుండవనీ డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ నిరూపించాడు.

ఈ తరం బాల బాలికలంతా డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ వలె విద్యార్థి దశలో, ఇతర విషయాలలో తలదూర్చకుండా జ్ఞానయజ్ఞం కొనసాగించి, నిరంతర కృషితో జీవితంలో అత్యున్నత దశకు చేరాలి.

మహానీయుని మంచిమాటలు

- 1) కుల వ్యవస్థ శ్రమ విభజనే కాదు, అది శ్రామికుల విభజన కూడా, కుల వ్యవస్థ మనుష్యులను జాతి రీత్యా విభజించలేదు. అది ఒకే జాతిలోని ప్రజలను సాంఘికంగా విభజించింది.

- 2) 'కులం' పునాదుల మీద మీరు దేనినీ నిర్మించలేరు. ఒక జాతిని నిర్మించలేరు, ఒక నీతిని నిర్మించలేరు.

- 3) మనదేశంలో పేదవాళ్ళ శ్రమను దోచుకుంటూ, వాళ్ళ వేడినెత్తురు జూరుకుంటున్న ధనస్వాములు, మత సంబంధమైన నీతి శాస్త్రాల మునుగులో తలదాచుకోవడం ఘోరమైన విషయం.

- 4) 'హరిజనులు' అని పిలుస్తున్నంత మాత్రాన ఉబ్బిపోకండి. అది మిమ్మల్ని హిందూ మతంలో శాశ్వతంగా అంటరాని వారుగా వుంచడానికి వాడబడే

“ముద్ర ” మాత్రమేనని విశ్వసించండి.

- 5) “దేశంలోని అన్ని తరగతుల వారిని మనతో కలుపుకొని ఐక్యతకు దారితీసే మార్గం వెంట నడిపించుకు వెళ్ళడానికి మనకు శక్తే గాక తెలివి తేటలు కూడా ఉన్నాయని మన ప్రవర్తన ద్వారా ఋజువు చేద్దాం.”

- 6) “సాంఘిక విప్లవం ద్వారా సర్వ మానవ సమానత్వం, ఆర్థిక విప్లవం ద్వారా సుఖ జీవనం, రాజకీయ చైతన్యం ద్వారా మానవ విలువలు సాధించిన నాడే మన త్యాగానికి ప్రయోజనం ఉంటుంది.”

- 7) ఈ దేశంలో శ్రామిక వర్గానికి శత్రువులు రెండు. ఒకటి బ్రాహ్మణీయత, రెండు రాచరిక వ్యవస్థ. బ్రాహ్మణీయత అంటే నా ఉద్దేశ్యంలో సమానత్వం, సౌభ్రాత్రత, స్వతంత్రత అనే వాటికి వ్యతిరేకంగా ఉన్న వ్యవస్థ. అంతేకాని బ్రాహ్మణుల అధికారం,

హేదా ఇవి కావు. ఈ వ్యవస్థ బ్రాహ్మణుల చేత ప్రారంభించబడింది. కాబట్టి దీనిని బ్రాహ్మణీయత అంటున్నాం. ఇది అన్ని వర్గాలలోను వ్యాపించింది.

- 8) 'కుల వ్యవస్థ పున్నంతకాలం సంఘటిత శక్తి రాదు. సంఘటిత శక్తి లేనంత వరకు - హిందువు బలహీనుడు గాను, పిరికివాడు గాను వుండక తప్పదు.'

- 9) రాజకీయ, ఆర్థిక, విద్యా రంగాలలో నిమ్నజాతులు అభ్యుదయాన్ని సాధించలేకపోతే సాంఘికంగా వారి పతనం తప్పదు.

- 10) రాజకీయాల్లో దగ్గరి మార్గం లేదు. ఎంతోకాలం శ్రమిస్తే గాని రాజకీయ అధికారం చేజిక్కించుకోలేము. ఐదు సంవత్సరాల కొకసారి వెళ్ళి ఓటు వేసే హక్కులో నాకు విశ్వాసం లేదు. మనం గొప్ప ఉద్యమాన్ని నడిపించాలి. మన శక్తిసంతాదారపోయాలి.

- 11) యుగయుగాలుగా దాస్య శృంఖలాల్లో ముగ్గిపోతున్న పీడిత వర్గాలను నా జీవిత కాలంలో పరిపాలకులుగా చూడాలి. నా జీవిత లక్ష్యం అదే.

- 12) మీ జీవితం బాగోగులు మీరు పుట్టక ముందు నిర్ణయించ బడతాయనే మూఢనమ్మకం వదలి పెట్టండి. మీ సుఖ దుఃఖాలూ, పేదరికమూ దేవుడు నిర్ణయించినవి మాత్రం కాదు. వాటినుండి విముక్తి లేదని నిరాశపడవద్దు. ఈ రకమైన మూఢనమ్మకాలే మిమ్ము శాశ్వత బానిసలుగా తయారుచేశాయి.

చరిత్రను మరచినవారు చరిత్రను సృష్టించలేరు.

- 13) మానవ హక్కుల్ని అన్యాయంగా అపహరించిన వారి నుండి తిరిగి పొందడానికి యోచన, విజ్ఞప్తుల వల్ల ప్రయోజనం లేదు. దానికి నిర్విరామమైన పోరాటమే శరణ్యం. దేవతలకు మేకలనే బలి యిస్తారు గాని పులులను కాదు.

- 14) స్త్రీలు సామాజికంగా, రాజకీయంగా ముందుకు రావాలి. వారి వల్లనే జరిగే పనులు సమాజంలో చాలా ఉన్నాయి. వారి తోడ్పాటుతోనే సమాజం అభివృద్ధి చెందుతుంది.

- 15) సమ సమాజ నిర్మాణం ప్రార్థనలతోను, బ్రతిమాల దాలతోను, నినాదాలతోను జరగదు. దానికి విప్లవమే శరణ్యం.

- 16) అస్పృశ్యతను నాశనం చేయడానికి తమకు తాము ఆహుతి అయిపోయే మనుష్యులు కావాలి. దేశంలోని అధికారాన్నే హస్తగతం చేసుకోవడానికి బలహీన వర్గాలన్నీ ఒకే రాజకీయ సిద్ధాంతం క్రింద ఏకమై బలీయమైన ఉద్యమాన్ని నిర్మించాలి.

- 17) “దళిత జాతులు, బడుగు వర్గాల వారు ఏదో ఒక రాజకీయ పార్టీలో కేవలం అనుచరులుగా వుండడం వలన ప్రయోజనం ఏమీ వుండదు. దానివల్ల ఏవో

పదవులు లభించవచ్చు. కాని రాజకీయాధికారం మాత్రం రాదు. అందువలన షెడ్యూల్లు కులాలు, షెడ్యూల్లు జాతులు, వెనుకబడిన వర్గాలు, అల్ప సంఖ్యాకులు - అందరూ కలిసి మన విముక్తి కోసం సమైక్యంగా పోరాడుదాం."

18) మీ అందరికీ తిండి, బట్ట, ఇల్లు, విద్య, వైద్య సదుపాయాలు కల్పించటం ప్రభుత్వ విధి. చట్టాలు చేయడం, వాటిని అమలు పరచడం అంతా మీ అంగీకారంతో, మీ సహకారంతో, మీ ఇష్టంతో జరగ వలసిందే; ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ప్రాపంచికమైన అన్ని ఆనందాలకూ చట్టమే ఆలవాలం. శాసన నిర్మాణాధికారాన్ని చేజిక్కించుకోండి. ఆ వైపు దృష్టి మరల్చండి. అదే మీకు విమోచన మార్గం. దేశానికి గాని, జాతికి గాని సంఖ్యా బలం ఒక్కటే చాలదు. వారు ఎప్పుడూ అప్రమత్తులై, విద్యా వంతులై ఆత్మ గౌరవంతో, ఆత్మ విశ్వాసంతో ఉన్నప్పుడే ఆ జాతి బాగుపడుతుంది.

- డా॥ అంబేద్కర్.

PUBLISHER'S NOTE

మా కథ

వదిహేను ఏళ్ళ క్రితం నల్లగొండ లో ఏకాభిప్రాయంగ కొందరం కలిసి “సాహితీ మిత్రులు, నల్లగొండ” అనే సంస్థను స్థాపించారు. సాహితీ సమావేశాలను నిర్వహించడం, సాహితీ మిత్రుల రచనలను, కథలను సంకలనాలుగా ప్రచురించడం, మా సంస్థ యొక్క ఉద్దేశ్యాలు.

మా ప్రచురణల కథ

1970 ఆ ప్రాంతంలో మొదట “దర్పణం” త్రైమాసిక పత్రికను వెలువరించాము. దానికి శ్రీ కాంచనపల్లి చిన వెంకట రామరావు గారు సంపాదకులు. ఆ రోజుల్లో పత్రిక చాలామందిని ఆకర్షించింది. సంచలనాన్ని సృష్టించింది.

1980 “గ్రౌరేలు” కథా సంకలనాన్ని ప్రచురించారు. ఆ పుస్తకానికి ఆ పేరు బాగా కుదిరిందని తర్వాత తర్వాత గాని తెలియలేదు. అంతే కాకుండా సుప్రసిద్ధ రచయిత శ్రీ రాచకొండ విశ్వనాథ శాస్త్రి గారు దీనికి పరిచయ వాక్యాలు వ్రాయడం ఓ విశేషం. ఈ పుస్తకం కౌలాలంపూర్లో జరిగిన రెండవ ప్రపంచ తెలుగు మహాసభ నుండి విడుదల చేయబడటం అక్కడి తెలుగు సోదరుల మన్ననను పొందటం అనుకోకుండా లభించిన ఓ మంచి అవకాశం. ఆ తర్వాత 1983 “ఎచ్చరిక” కథలను ప్రచురించారు.

ఆంధ్ర దేశంలోని ప్రముఖ పత్రికలు, పాఠకుల ముందుంచిన
కొన్ని సమీక్షలను మీ ముందుంచుతున్నాం.

“కథలు ఆకాశంలో పుట్టవు మనిషి జీవితంలోంచి పుడతాయి.
అందుచేతనే రచయిత జీవితానికి దగ్గరగా వుండాలి. జీవితానికి
దగ్గరగా వుండదగిన వారే మంచి రచయితలుగా మిగులుతారు”
రా.వి. శాస్త్రి గారి ఈ మాటలకు జంగయ్యగారి ప్రతి కథా మంచి
ఉదాహరణ.

ఆంధ్రపత్రిక

- టి. ఎల్. కాంతారావు.

“ఈనాటి వాస్తవికతకు ముఖ్యంగా తెలంగాణా గ్రామాల్లో
జరుగుతున్న ఘోరాలకు ఈ కథా సంకలనం ప్రతిబింబం. అభూత
అసందర్భ కల్పనల్లోంచి, అవాస్తవిక ప్రపంచంలోంచి, దెయ్యాల,
భూతాల క్షుద్ర సాహిత్యం తెలుగు రచన బయటపడి పునర్జీవించడానికి
ఇలాంటి సంకలనాలు ఎన్నైనా రావాలి.

భారతి, మాసపత్రిక

“జీవితాన్ని బాగా చదివినవారే ఇటువంటి ఉత్తమ కథలు
రాయగలరు. వీటిని చదువుతున్నప్పుడు వెళ్ళు జలదరిస్తుంది.”

రా.వి.శాస్త్రి.

“గొర్రెలు సంపుటితో తెలంగాణా పీడిత తాడిత జనాన్ని
పరచయం చేసిన బోయ జంగయ్య “ఎచ్చరిక” మరొక సంపుటాన్ని
పాఠకులకు అందచేశారు. బోయ జంగయ్య ఒక సంపుటికి మరొక
సంపుటికి పెరుగుతూ ఉన్న రచయితలా ప్రత్యక్షమవుతాడు. ఇతని
క్రాన్ ఉపమానాలు ఈయన కథ వస్తువుకు పదును పెట్టేవిగా
ఉంటాయి. ఒక అవినీతి గూర్చి చెబుతూ మరొక వ్యవస్థలోని దానితో
పోల్చి, చివరకు బన్ సర్కిన్ దాక పోయి మొత్తం గంపంతా కుళ్ళిన
సరుకేనని తేల్చివేస్తాడు. బాధితుల దురవస్థను దీనంగా, జాలిగొలిపే

విధంగా చిత్రించి అంతటితో వదిలివేయదు. వాళ్ళకు కనువిప్పు కలుగుతోందని, వాళ్ళలోంచి సూర్యుళ్ళు పుట్టుకొస్తున్నారని, వాళ్ళ బ్రతుకుల్లో పొద్దు పొడవనున్నదని నేటి సమాజాన్ని తగు మాత్రం ఎచ్చరించడం ఈ సంపుటిలోని ప్రత్యేకత”.

ఆంధ్రప్రభ

- డి. రామలింగం

“ కథల్లో జీవిత చిత్రణ ఉంది. ఓ లక్ష్యం, ఓ సూత్రం రన్నవుతుంది. ఈ వ్యవస్థలో ఎవరైతే బాధపడుతున్నారో వాళ్ళ బాధల్ని యాక్చువ్ గ రశారు అని రా.వి.శాస్త్రి గారి సర్టిఫికేట్ అందుకున్న బోయ జంగయ్య గారి బదు కథల సంపుటిని ప్రచురించిన సాహితీ మిత్రులు అభినందనీయులు”.

ఈనాడు దినపత్రిక

మీర్రాసిన “ఎచ్చరిక” చూచాను. గ్రామీణ జీవితంలో సంఘటనలు ఆనాటి పోరాటాలు గడిచిపోగా, ఈనాడు సమాజంలో చిన్న చిన్న వర్గాలు అనుభవిస్తున్న అవస్థలు సామాజిక పరివర్తనలో అనుదినం అనుభవిస్తున్న కష్టాలు కళ్ళకు కట్టినట్లుగా చూడగలిగాను. చదివాను.

28-8-85

అభినందనలతో

సత్యేనపల్లి

-వావిలాల గోపాల కృష్ణయ్య

ఈ ఎచ్చరిక కథకు 1984 లో శ్రీ శ్రీ స్మారక బంగారు పతకాన్ని నాగార్జున విశ్వ విద్యాలయం వాళ్ళు బహుకరించారు. అప్పటి నుండి మా కథలు బంగారు కథలయ్యాయి. ఆ తర్వాత 1985 లో వెలుతురు కవితా సంకలనాన్ని ప్రచురించాం. కవితా సంకలనం గూడా ఎంతో ప్రశంశలను అందుకుంది.

“జూన్ 1976 లో నల్లగొండ సాహితీ మిత్రులు బోయ

జంగయ్య కవితా సంకలనం, నడుస్తున్న చరిత్ర, ప్రకటించారు. అప్పడే నడుస్తున్న చరిత్రను సొంతం చదివి సంతోషించాను. నడుస్తున్న చరిత్రలోని ఖండికలు పద్దెనిమిది, పుటలు ఇరవై, అనాడే అన్నాను వ్యాసుని నాటి మహాకావ్యం పద్దెనిమిది పర్వాలు, నేటి మహాకావ్యం పద్దెనిమిది పుటలు అన్న శ్రీ శ్రీ మాటకు 'నడుస్తున్న చరిత్ర' జంగయ్య కవితా సంపుటి నిదర్శనమని, నాకట్లా అనిపించింది.

ఈనాడు "వెలుతురు" చిందిస్తూ జంగయ్య మరో కవితా సంకలనం మన ముందుకు వస్తున్నది. వెలుతురు జాడగని నా గొడవ కొక్కొరకో అంటున్నది.

హనుమకొండ

- కాళోజి

ఇన్నాళ్ళుగా కథలు నడిపిన జంగయ్య ఇప్పటికీ కవితా సంపుటి తీసుకొస్తున్నాడు. ఈ సంపుటిలో వున్న చాల కవితలు ప్రత్యక్షంగా చూసిన సత్యానికి కట్టిన చట్రాలు.

కథా రచనలో జంగయ్యకు బలమైన గొంతు విర్పడింది. కవితల్లో కదిలించే గుండె కదను తొక్కింది. పలుకూ పదునూ కాపాడుకుంటూ జంగయ్య మరిన్ని చక్కని కవితలు వ్రాయాలని కోరిక. బోయ జంగయ్య 'వెలుతురు' కు ఇదే నా ప్రసరణ.

19-2-86

సి. నారాయణ రెడ్డి

హైదరాబాదు

వైన్ ఛాన్సలర్, సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం

తర్వాత 1988లో "జాతర" నవలను ప్రచురిస్తే, దానిని మైసూరు విశ్వవిద్యాలయం వాళ్ళు బి.ఎ. ఇడి. కి ఉపవాచకంగా ఎంపిక చేశారు. అంతే కాదు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారు 1989 సం॥పు ఉత్తమ నవల అవార్డును గూడ బహూకరించారు. దానికి ముందు మాట రాస్తూ -

“జీవితం గురించి బాగా తెలిసి రాసే అరుదైన రచయితలలో బోయ జంగయ్య గారు ఒకరు. ఆయన అర్బన్ రచయిత కాదు ‘జాతర’ నవల ఆయన ప్రతిభకు ఒక మచ్చుతునక.

ఈ నవల గ్రామీణ జీవితానికి అద్దం పడుతూ వారు ఎలా పూజీరి వర్గం దోపిడికి గురవుతున్నారో స్పష్టంగా చూపిస్తుంది. ఇందులో సిద్ధాంతాలు, స్లోగన్లు, చర్చలు వాదోపవాదాలు ఏమీ లేవు. కథ ప్రవాహ సదృశంగా సాగిపోతూ జీవిత సత్యాను అవిష్కరించి మూఢ నమ్మకాలను పటాపంచలు చేస్తుంది. అంతకంటే సాంఘిక ప్రయోజనం ఏమికావాలి? రచయిత స్థిత ప్రజ్ఞుడు. దేన్ని ద్వేషించాడు. ఎవర్నీ తిట్టాడు, ఉన్నది వున్నట్లు చెప్పాడు, వీలైతే కాదు, తప్పకుండా మన సమాజం ఇటువంటి దురన్యాయాల నుండి దుష్టసంప్రదాయా నుంచి బయటపడాలి. ఈ సందేశం కూడా కథ చదివాక మనలో కలుగుతుంది. కాని ఇలా చెయ్యమని కథలోంచి రచయిత బయటికొచ్చి గోలపెట్టాడు జంగయ్యగారు. మంచి కథకుడు”.

- పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మ

విశిష్ట రచన

కొన్ని మంచి పుస్తకాలను చదువుతున్నప్పుడు చూపులు పంక్తుల వెంట పరుగెడుతున్నాయని, పేజీలు తిప్పుతున్నాయని మనకు స్పరించదు. సాక్షాత్తుగా యథార్థ జీవిత దృశ్యాలను చూస్తున్నట్లే ఉంటుంది. ‘జాతర’ నవల అలాంటిది. రచయిత తీసుకున్నది నల్లగొండ జిల్లాలోని గ్రామీణ ప్రాంతం ఇతర ప్రాంతా పాలిటి చీకటి గది లాంటి ఆ ప్రాంతంలో ‘స్విచాన్’ చేయగానే వెలిగిన దీపంలా ‘జాతర’ నవల వెలువడింది. అక్కడి ప్రజా జీవనం దాని మంచి చెడ్డలతో నిమోగ్నతాలతో, మేలు కోళ్ళతో దృశ్యమానమైపోయింది. మంచి సాహిత్యాని కింతకంటే కావలసిందేముంది?

అటు సామాజిక విషయపరిజ్ఞానమూ ఇటు శిల్ప
మర్మజ్ఞత సమపాళ్ళలో మేళవించిన విశిష్ట రచన - 'జాతర'
- మధురాంతకం రాజారాం

జాతర సజీవ రచన. వాస్తవిక చిత్రణ జీవిత అనుభవం
పండిన భావాలు. మర్మస్మక్కలైన మాటలు. జాతర నాకు
నచ్చింది.

జూలై 1990

హైద్రాబాద్

అచార్య బి. రామరాజు

“జానపదుల అసలైన సిసలైన హృదయం తెలిసిన
రచయిత శ్రీ బోయ జంగయ్య, వారి ప్రతి రచన జానపదుల
హృదయాలకు నిలిపిన నిలుపుటద్దం.

సెప్టెంబర్ 1988

తూమాటి దోణప్ప

హైద్రాబాద్

వైస్ ఛాన్సలర్, తె.వి.వి.

ఈ నవలలో నల్గొండ జిల్లా పల్లె వాతావరణాన్ని సహజ
సుందరంగా వెల్లడించిన “జాతర”. ఈ నవలలో పాత్రచేత
నల్లగొండ జిల్లా ప్రవాస భాషను వాడడం సముచితంగా ఉంది.
రచయిత వ్యాఖ్యానాలకు శిష్ట వ్యవహారికాన్ని వాడారు. దీని
వల్ల నవలకు చివరంటూ చదివించే గుణం అలవడింది. అంతే
కాకుండా శిల్ప నైపుణ్యం పాఠకులను చకితులను చేస్తుంది.

ఉదయం

- కాసుల ప్రతాపరెడ్డి

ఆ తరువాత 1990 లో 'దున్న' కథలను ప్రచురించాము.
దానిని మద్రాస్ లో జరిగిన 'కథా వేదిక' సదస్సులో
అవిష్కరించాము. ఆ కథల గూర్చి -

1990 ఆగస్టులో మొదటి ముద్రణ, అక్టోబరులో రెండవ ముద్రణ పొందిన ఈ కథా సంపుటికి పరిచయ వాక్యాలు రాస్తూ, 'తెలంగాణా గ్రామీణ వ్యవస్థ, సమస్తమైన దాని లక్షణాలతో అందులో జీవించే దున్నలతో, గొర్రెలతో, నక్కలతో, ఈయన కథలు దర్శనమిస్తాయి. - అన్నారు ప్రముఖ రచయిత డి. రామలింగం.

సీతాకోక చిలుక మందారపు పూరేకుల్లో యిమిడిపోవటం, మాట్లాడితే పూలు చల్లినట్లు పుండడం, దగ్గర అవుతున్న నగరం అరణ్యంలా కనిపించడం, చూపులు మత్తెక్కించే మంత్రాలు, మనుషుల కంటే వక్తులే నయం, సూర్యుడు అనకుండ్రి - సేస్తం అనండి. ఈరు నిద్రలేస్తున్న చప్పుడు, - యిటువంటి ప్రయోగాలు కథకునిలోని కవితాత్మకు సూచకాలు.

కథని అల్లడంలో నేర్పు, చెప్పడంలో చాతుర్యం, చదివించడంలో కౌశలం, యితీవృత్తంలో నవ్యత, చిత్రణలో రసస్ఫూర్తి గల ఉత్తమ కథా రచయిత బోయ జంగయ్య.

జగతి

- దయానిధి

ఆగస్టు '91

సాహితీ మిత్రులు
నల్లగొండ.

“ఎచ్చరిక” కథలు : 15/-

“వెలుతురు” కవితలు : 15/-

“జాతర” నవల : 15/-

“దున్న” కథలు : 15/-

“డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్” : 15/-

ప్రతులకు -

బి. చేతన్, H. No. 5-9-14 మాన్యంచెలుక,

నల్లగొండ - 508 001 : ఫోన్ 2515 మరియు

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌజ్, హైద్రాబాద్ - 1